

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ СТРУКТУРНИ И
ИНВЕСТИЦИОННИ ФОНДОВЕ

Програма за развитие на селските райони 2014-2020 г. Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони

ДОКЛАД

Резултати от проучване

МИГ ПРЕСПА – ОБЩИНИ БАНИТЕ, ЛЪКИ И ЧЕПЕЛАРЕ

Проучване на потенциала на територията за развитие на алтернативен туризъм. Възможности за разнообразяване на туристическото предлагане и преодоляване на сезонния му характер.

Идентифициране на малки населени места с потенциал за туристическо предлагане. Проучване на опита в някои европейски страни на територии с идентичен или близък профил

Съдържание

I.	Въведение	2
II.	Алтернативен туризъм. Същност и форми	4
III.	Състояние и перспективи за развитие на алтернативен туризъм в България	7
IV.	Политики за развитие на туризма на територията на МИГ „Преспа – общини Баните, Лъки и Чепеларе“ в местните планови документи	10
V.	Ресурси и потенциал на територията на МИГ „Преспа – общини Баните, Лъки и Чепеларе“ за развитие на алтернативен туризъм.....	15
VI.	Налични алтернативни форми и условия за туристическо предлагане на територията на МИГ. Възможности за разнообразяване на туристическото предлагане и преодоляване на сезонния му характер.....	23
VII.	Резултати от проведено проучване на територията на МИГ Преспа.....	29
VIII.	Малки населени места с потенциал за туристическо предлагане на територията на МИГ Преспа.....	45
IX.	Изводи и препоръки.....	47
X.	Добри практики от някои европейски страни, вкл. България на територии с идентичен или близък профил на МИГ.....	49
XI.	Използвани източници.....	71
XII.	Приложения	71

I. Въведение

Анализът е изготвен по възлагане от МИГ „Преспа - общини Баните, Лъки и Чепеларе” в във връзка със Споразумение за изпълнение на Стратегия за водено от общностите местно развитие № РД-50-144/21.10.2016 г. за прилагане на подмярка 19.2 "Прилагане на операции в рамките на стратегии за Водено от общностите местно развитие" и Заповед за одобрение на финансовата помощ по подмярка 19.4 „Текущи разходи и популяризиране на стратегия за ВОМР“ на Мярка 19 "Водено от общностите местно развитие" от Програмата за развитие на селските райони за периода 2014 – 2020.

Територията на МИГ Преспа (в частност община Чепеларе) е с развит масов зимен туризъм. Активният туристически сезон обикновено е от два до три месеца. Краткият сезон, е пречка за осигуряването на ефективност от дейността на местните туристически агенти – хотели, къщи за гости, заведения за хранене и развлечения, ски училища и други предлагани атракции. Освен това, този модел създава сериозни трудности и със задържането на персонал и обучени кадри на място, които да обслужват потребностите на сектора. Диверсификацията на туристическото предлагане, извън масовите и сезонни форми ще създаде допълнителни условия за увеличаване на заетостта и повишаване на доходите на заетите, като предпоставка за намаляване на миграционните нагласи особено сред младите хора.

Проучването цели да:

- Проучи наличните алтернативни форми на туристическо предлагане на територията на МИГ;
- Идентифицира възможности за разнообразяване на туристическото предлагане и преодоляване на сезонния му характер;
- Идентифицира малки населени места с потенциал за туристическо предлагане;
- Проучи добри практики в някои европейски страни на територии с идентичен или близък профил;

Анализът също така ще подпомогне качествено изпълнение на одобрената Стратегия за водено от общностите местно развитие на местната инициативна група, посредством осигуряването на аналитична информация за възможностите за развитие на алтернативен туризъм на територията на МИГ с цел подкрепа на местните фирми с насоченост в сектора на туризма.

Анализът може да послужи на възложителя и за подготовка на проекти в т.ч. съвместни с други територии, имащи за цел създаването на по-благоприятна среда за развитие на туристически дейности на територията.

Анализът е разработен в периода октомври – декември 2018 г. като за целта е направен систематичен преглед на стратегически и оперативни планови документи на местно и регионално ниво, имащи отношение към развитието на туризма в обхванатата от МИГ територия. Освен това на базата на набраната от проучването информация е направен анализ на потенциала на територията за развитие на алтернативни форми на туризъм. На основата на вижданията на представителите на местната общност са идентифицирани населени места извън курортен комплекс Пампорово и гр. Чепеларе, които имат потенциал, развиват отчасти алтернативни туристически форми и заявяват интерес за развитие в този сектор.

В процеса на изготвяне на анализа са отчетени мненията и вижданията и на различни заинтересовани страни, посредством срещи и интервюта на място в съставните населени места на територията на МИГ.

В последната част на доклада са представени добри практики от европейски страни, включително и от България, които да представят решения и форми за намаляване на негативните ефекти от сезонността на тази икономическа дейност, включвайки алтернативни форми, съобразно наличния местен потенциал и особености.

За изготвянето на доклада са използвани различни източници, които са описани в част „Използвани източници”.

II. Алтернативен туризъм. Същност и форми

Туризмът включва всички дейности на хората за една календарна година, свързани с пътуване и отсядане на места извън тяхното обичайно местоживееене с цел развлечение, по работа и с други цели¹.

Какво е алтернативен туризъм? Няма единна дефиниция за понятието алтернативен туризъм. Една от дефинициите дадени от Българската асоциация за алтернативен туризъм ни насочват към съдържанието му като го описват, като „алтернативните форми на туризъм обединяват туристически пакети или отделни туристически услуги, които се определят като алтернатива на масовия туристически продукт по начин на предлагане, протичане и ангажиране на човешкия ресурс.”

По-ясна представа за същността на алтернативния туризъм добиваме, когато се фокусираме върху неговите характеристики. Алтернативният туризъм има две изключително характерни особености. Той е:

- Устойчив - има за цел не само да намали до минимум въздействието върху биологичната среда, но и да формира възгледите на туристите преди и по време на пътуването им, както и да предизвиква природоопазващи туристически практики още в етапа на концепцията в пазарите, генериращи туристи. Това е свързано с еволюцията в туризма, която е съобразена, от една страна, с интересите на посрещащите, а от друга, с посетителите. Всички дейности в зоната на посрещане трябва да са съобразени с пределния капацитет на природните ресурси, т.е. да се спазва принципа за колкото се може по-икономично използване на ресурсите;
- Солидарен - отговорният и солидарният туризъм поставят в центъра на пътешествието човека и съприкосновението с него. Участието на местното население в различните фази на даден туристически продукт, уважението към човешката личност, културата и природата, както и по-равностойното разпределение на печалбите от туристическата дейност са основите на устойчивия солидарен туризъм.

¹ Определение на Световната организация по туризъм

Основните характеристики на този вид туризъм са, че той по принцип е дребномащабен, предполага контролирано и регулирано развитие, предлага голямо разнообразие от дейности на индивидуална или независима база и води до получаване на опит за местното наследство и запазване на традиционните ценности.

С какво е алтернативен, алтернативният туризъм? Специалистите работещи в областта на алтернативния туризъм, дефинират следните различия с масовия туризъм:

Алтернатива на масовия туризъм като модел и философия;

Алтернатива по отношение на услугите, които се предлагат;

Алтернатива по отношение на местоположенията, където се практикува туризъм — предимно в планински и древни области, хубави малки хотелчета с гостоприемни стопани по морския бряг, където основният акцент е отново върху традиционната уникална среда, оригиналната атмосфера на областта и местната кухня и др.

Като алтернатива на упадъка на обществото дори. Този вид туризъм донася нови послания и надежди, нови идеи как да развием устойчив туризъм и как да осигурим устойчиви и обещаващи модели на местно и регионално развитие с постоянен приоритет на природата преди всичко, традицията и интересите на местното общество.

Алтернатива като потребители – индивидуални туристи и групови туристи в малки и средни групи, обикновено от 8 до 15 човека, групи от хора със специални интереси, които пристигат отлично информирани и с конкретни очаквания какво точно ще открият в България с респект кам страната и населението.

Алтернатива на пасивния потребителски пакет от услуги в България; много различни интелектуални послания са насочени към алтернативния турист; пакетите от услуги предполагат активно участие на туристите потребители и имат за цел тяхното развитие, образование и отмора.

Ако е възможно да се направи обобщение, то можем да качем, че алтернативен туризъм е всеки вид туризъм, които не е масов. Алтернативният туризъм е устойчив туризъм, а устойчив е туризма, който представлява такъв комплекс от туристически дейности, които най-пълно задоволяват потребностите на туристите в настоящето и осигуряват задоволяване на тези потребности и за бъдещите поколения.

Алтернативният туризъм е динамична система и се определя от алтернативните на “масовия” туризъм потребителски интереси и включва алтернативни форми на организацията на пътуването, настаняването, алтернативни технологии на обслужване, алтернативни методи на управление и специализирана квалификация на заетите в тази област. Алтернативна е и формата на туристическо поведение и пътуване. Отделния турист активно участва в туристическото пътуване. Качеството на туристическите услуги се гарантира от персонификацията, сигурността и задължителния общоприет комфорт. При алтернативните видове туризъм съществува силна зависимост от местната среда в дестинацията.

Специфичните видове туризъм са по-нататъшното развитие и алтернативата на вече утвърдените традиции в туризма, на заетостта и доходите на населението в местата, където се осъществяват слабо или не се осъществяват туристически дейности. Капацитета и ресурсите на специфичните видове туризъм се характеризират със своята ограниченост и от възможността за по-лесното им изтощаване и масовизиране, от прекалена комерсиализация, което да доведе до загубване на мотиви у туристите да ги търсят. Основна цел на политиките за развитие на специфичните видове туризъм е устойчивото им развитие, съобразено с търсенето и потребностите на туристическия пазар, туристическите ресурси, световни, национални и местни интереси в икономически, социален и екологичен аспект.

Кои са потребителите на алтернативните видове туризъм?

Това са хора:

- с преобладаваща възраст между 20 и 50 години;
- сравнително високо образование и квалификация;
- средни и високи доходи;
- жители на средни и големи градове;
- хора с широки и разнообразни интереси;
- хора, преодолели потребителския манталитет;
- възприемащи новото и уважаващи различното;
- открити в общуването с местното население;
- хора с делови контакти;

- предпочитаният от тях начин на пътуване е индивидуалното, обикновено без деца или в малки групи;
- те рядко стават постоянна клиентела за определена дестинация;
- търсят добро качество за премилава цена (не ниска);
- пътуването им е предварително организирано от специалисти в областта на специфичните видове туризъм.

Кои са формите на алтернативен туризъм?

Формите за развитието на алтернативен/специфичен туризъм са много и постоянно се увеличават съобразно потребностите и интересите на туристите. Специалните форми на туризъм се влияят от политическата среда, която създава нови тенденции в търсенето и кара факторите на туристическото предлагане да се адаптират към нови потребителски стандарти. Специалните форми на туризъм не заменят масовия туризъм, а добавят стойност към туристическия продукт, като го обогатяват, разширяват и диференцират.

Те могат да бъдат обобщени в няколко по – общи групи:

- Селски;
- Екологичен;
- Планински;
- Приключенски (вело преходи, на кон, със ски, спускане с лодки, гмуркане, спускане в неосветени пещери, преминаване на алпийски маршрути с водач и др.);
- Тематичен, напр. свързан с културно-историческото наследство, туризъм свързан с езотеричното, религията, виното, традиционната кухня, етнографията и традиционната музика и занаяти.

III. Състояние и перспективи за развитие на алтернативен туризъм в България

България притежава редица туристически ресурси – природни и антропогенни – благоприятстващи развитието на основните специализирани видове туризъм: планински и балнеоложки, еко-туризъм, културно-познавателен туризъм, селски и аграрен туризъм, приключенски туризъм и различните разновидности на хоби-туризма.

Основна възможност за развитието на алтернативен туризъм в България, обаче, дават многобройните и разнообразни, все още не напълно проучени и неусвоени природни и културно-исторически ресурси с регионална, европейска и дори световна значимост:

Със 17-те си биосферни резервата страната ни е на второ място в Европа по този показател.

Същевременно в България са регистрирани над 40 хиляди паметници на културата. А според прогнозите културният туризъм все повече заема водещо място и става “хитов продукт на бъдещето” за туристическите пазари. Именно културно-познавателният туризъм може да се превърне в основно средство за отваряне на България към света.

Понастоящем богатите възможности, които се предлагат за развитие на туризъм не се използват пълноценно. Една от главните цели в близкото бъдеще е да се подпомогне генерирането на приходи за местните хора в резултат на възможностите и предимствата, като се постигне по-голяма продаваемост и по-висока цена на местните продукти и услуги и се стимулира развитието на малкия и среден бизнес, без това да влияе негативно върху природата.

Съвременните тенденции в развитието на туризма, и в частност на алтернативния туризъм, извеждат на преден план изискването за устойчивото му развитие, т.е. за такова развитие, което максимално да удовлетворява потребностите и изискванията на туристите, като същевременно в най-висока степен запазва и поддържа равновесието в екологичните и социални системи.

За постигането на тази цел е необходимо да се направи целесъобразно разделение на туристическия продукт. Това в най-голяма степен се отнася до слабоусвоените райони и селища, които преди да се насочат към интензивно развитие на туризма, трябва да си изяснят своето предназначение: с какви ресурси разполагат, развитието на кои видове туризъм благоприятстват тези ресурси и какъв капацитет на материално-техническата база трябва да се изгради и поддържа, за да се постигне устойчиво развитие на туризма.

Културният туризъм обичайно носи от 5 до 7 пъти по-големи приходи в сравнения с традиционния. Приходите от екологичен, приключенски и селски туризъм на чуждестранните туристи България, са около 1,5% от приходите в целия национален туризъм. По данни на Българската асоциация за алтернативен туризъм, годишно

страната ни посреща около 10 хиляди чуждестранни любители на приключенския и селския туризъм. Причината за този интерес, разбира се, са природните красоти на България. Делът на индивидуалните туристи е 30%. За разлика от чуждестранните гости, пребивавали у нас средно 8-10 ваканционни дни, българите, предпочели нетрадиционните дестинации и селския туризъм, почиват по-кратко, обикновено през уикенда. Експертите отчитат, че селският и алтернативният туризъм като цяло се поддържат най-вече от българския потребител. За това спомага факта, че през изминалите няколко години стана модерно да прекараш уикенда или ваканцията си в къща за гости сред природата. Семействата с малки деца предпочитат да наемат цели вили, разполагащи с детски кът за игра. Фирмите, опериращи на българския пазар, пък все по-често организират своите тийм билдинги на село.

Препоръките на Европейската комисия за развитието на туризма в близко бъдеще са свързани с разработването на програми, базирани на гастрономията и виното, с популяризирането на малките градове и селища със запазена архитектура, както и чрез различните местни фестивали, празници и културни изяви.

Българските курорти и места за настаняване и почивка имат следните предимства, които поставят страната ни сред конкурентните доставчици на туристически услуги:

- България има уникално и все още не достатъчно разработено от туристическа гледна точка културно-историческо наследство;
- Регионалното представяне на туризма е добре развито на базата на активната работа на редица местни туристически асоциации;
- Географското положение е подходящо предвид стойността на транспортните разходи, които са сравнително еднакви за туристи от Западна и Централна Европа, Русия и Близкия Изток, които се едни от основните изходящи дестинации за туристи в тази част на света;
- България има редица морски и планински курорти, които са входящи точки за големи обеми от туристопотоци и позволяват разпределянето им във вътрешността на страната на база на тематичния туризъм;
- Има добро съотношение между цената на туристическия продукт и неговото качество.

В този смисъл страната ни разполага с достатъчно предимства, които да обосноват привлекателността ѝ както за местните, така и за чуждестранните туристи. Освен това, пазарът на туристически услуги за хора, търсещи автентичен туристически продукт, различен от масовия, се увеличава точно в периоди на намаление на финансовите ресурси, когато хората поставят приоритета на вътрешното преоткриване и на търсенето на нови преживявания.

IV. Политики за развитие на туризма на територията на МИГ „Преспа – общини Баните, Лъки и Чепеларе“ в местните планови документи

Туризмът е секторът на който се залага за развитието на Родопския регион през последните повече от двадесет години. Туризмът неизменно присъства приоритетно в плановите документи на областно и общинско ниво. Секторът търпи забележимо развитие през годините, но все още не може да изиграе ролята която му се възлага за икономическото развитие на района и превръщането му в алтернатива на „цеховата икономика“ осигурявала заетост и доходи на населението преди 1990 г. По тази причина в общинските планове за развитие на повечето общини от област Смолян, туризмът неизменно се припознава като приоритетен за развитие във всеки планов период. Така е и с общините в териториалния обхват на МИГ Преспа – Чепеларе, Баните и Лъки.

Туристическото развитие, често е включено още във визиите за местно развитие на отделните териториални общности. Това е така не само с община Чепеларе, която за периода 2014 – 2020 е формулирала следната визия *„Община Чепеларе - привлекателна за туризъм, спорт и живеене община, съхранила природното си и културно-историческо наследство, с изградена и поддържана техническа и бизнес инфраструктура, с регионални и трансгранични инициативи, осигурила балансирано развитие на територията и високо качество на живот за населението“*. Почти идентично е виждането за развитието и на община Баните - *„Община Баните – малка, добре организирана териториална общност, предлагаща търсен туристически продукт, община с развито екологично земеделие, хармонична околна среда, привлекателна територия за живот, населена с хора, спокойни за живота и бъдещето на децата си“*, както и на община Лъки – *„Община Лъки е с балансирана и устойчива*

Споразумение за изпълнение на СВOMP № РД-50-144/21.10.2016 г. за прилагане на подмярка 19.2 "Прилагане на операции в рамките на стратегии за водено от общностите местно развитие" от Програмата за развитие на селските райони за периода 2014 – 2020

икономика, развита лека и добивна промишленост, селско стопанство и туризъм, която гарантира висок жизнен стандарт на населението, съхранена и здравословна жизнена и околна среда“.

Реализацията на тези визии намира израз в местните планови документи под формата на стратегически цели, приоритетни области, специфични цели и/или конкретни мерки.

В ОПР на община Чепеларе, туризмът е във фокуса на *Приоритетна област 1.1. „Икономическо развитие, осигуряващо подобряване на бизнес средата, насърчаване на инвестициите и повишаване качеството на човешкия ресурс, базирано на щадящо/екологосъобразно ползване на собствените ресурси“*. За нейното постигане е формулирана Специфична цел „1.1.3. Развитие на устойчиви форми на туризъм и на туристически атракции“ с две мерки – „Мярка 1.1.3.1. Изграждане и обновяване на туристическата инфраструктура“ и „Мярка 1.1.3.2. Подобряване на информираността, маркетинга и рекламата на местните туристически продукти. Изграждане на устойчиви партньорства на местно, регионално и трансгранично ниво“.

В ОПР за периода 2014-2020 г. община Лъки е извела туризма в отделен *Приоритет 4: „Туризмът като специфичен фактор за генериране на устойчив растеж“*, фокусирайки се върху устойчивите му форми и резултати. Мерките свързани с туризма в този приоритет са три:

- Мярка 4.1: Стимулиране на проучването, опазването и валоризацията на културното наследство;
- Мярка 4.2: Опазване и устойчиво ползване на природната среда, природните ресурси и биоразнообразието;
- Мярка 4.3: Увеличаване на обема, подобряване на качеството и достъпността на туристическите услуги;

Посочва се още, че *„необходимо е реализиране на дейности, свързани с цялостното развитие на туристическата инфраструктура, както и с институционалното развитие на туризма, включително интегриране в областна и регионални програми, включване в мрежата на съществуващите в региона информационни центрове и в механизмите за мониторинг на туризма“* Планира се да бъдат *„създадени нови*

туристически продукти, а съществуващите ще бъдат разширени“. Очаква се „липсата на достатъчен брой качествени средства за подслон, отговарящи на високите изисквания на конкурентния туристически пазар, да бъде преодоляна чрез приспособяване на общинска собственост в туристически бази, приспособяване на съществуващия жилищен фонд от частния сектор в туристически обекти, а при наличие на стратегически инвеститор - изграждане на туристическо селище“. Специфична възможност за развитие е реализирането на съвместен туристически продукт в резултат на междуобщинско или международно сътрудничество.

В община Баните туризмът е изведен като първи приоритет. „Приоритетна област 1: „Разнообразен туризъм“, акцентирайки именно на усвояването на наличния потенциал за развитие на всякакви възможни форми на туристическа дейност. В плана са идентифицирани следните седем мерки, които включват проектни дейности за развитие на алтернативен туризъм и в малките населени места на общината:

- Мярка 1.1. Подобряване качествата на съществуващата туристическа инфраструктура, чрез повишаване категорията на средства за подслон, места за настаняване, заведения за хранене и обекти на КиН;
- Мярка 1.2. Формиране на разнообразен туристически продукт - екотуризм, рекреация с балнеолечение, селски туризъм и културен туризъм, вкл. изграждане на нова туристическа инфраструктура, включваща следните дейности в подкрепа на алтернативен туризъм:
 - Изграждане на нови вилни селища в землищата на населените места;
 - Изграждане на нови СПА центрове (СПА хотели) в с. Баните;
 - Изграждане на веломаршрути и велоалеи;
 - Ежегодно поддържане на маркировките и на указателните табели по туристическите маршрути и екопътеките в общината;
 - Изграждане на туристически заслони за отдих и хранене;
- Мярка 1.3. Утвърждаване на имиджа на община Баните като туристическа дестинация
- Мярка 1.4. Инициране на проучвателни дейности за оценка на състоянието и значимостта на историческите обекти

Продължаване работата по археологическите разкопки в селата Босилково, Гълъбово и Дрянка и започване на нови такива;

Създаване, разширяване и обогатяване на читалищни музейни сбирки в населените места от община Баните;

Ремонтно-възстановителни дейности на религиозни паметници, с архитектурни и културно-исторически качества в населените места на общината.

- Мярка 1.5. Използване на информационните технологии за популяризиране на наследството
- Мярка 1.6. Обвързване на отделните исторически и културни обекти в единна система от културни маршрути

Интегрирани културно-познавателни маршрути в партньорство със съседни общини и области.

- Мярка 1.7. Изграждане на посетителски центрове и информационно представяне на природните и исторически дадености в общината:

Създаване на посетителски център за представяне на природното и културното наследство на с. Баните;

Изграждане на посетителски центрове в населените места от община Баните;

Създаване на ателиета за традиционни занаяти;

Реализацията на дори и в непълна степен на планираните проекти и инициативи, несъмнено ще подкрепи развитието на алтернативния туризъм в териториалния обхват на МИГ Преспа.

СВОМР на МИГ отделя подобаваща роля на развитието на туризма, доколкото визията на туристическото бъдеще на територията е споделена от много голяма част от местната общност. Именно в посока на търсене на алтернативни форми за туристическо развитие е формулирана приоритетна област 2 „Разнообразяване на туристическото предлагане“, която акцентира върху нуждите на сектора, стъпвайки върху наличният потенциал и слабостите в туристическия сектор, чието преодоляване е насочено към:

- удължаване на престоя на туристите;
- създаване на нови туристически продукти;
- увеличаване на доходите на заетите в туризма;

- подобряване на достъпа до туристически обекти;
- изграждане/експониране на нови туристически обекти и допълнителни атракции;
- подобряване на маркетинга и разпознаваемостта на територията;
- реновиране/рехабилитиране на местата за настаняване и хранене;
- валоризиране на местните културни активи за целите на туристическото предлагане.

В рамките на приоритетната област са изведени три специфични цели, които адресират проблемите и дефинират насоката за развитие на туризма на територията на МИГ. Тези цели са:

- *СЦ4. Създаване на нови продукти, включващи атракции и различни преживявания.* Посочва се, че разнообразяването на предлагането ще бъде цел на всички заети пряко или непряко в туристическия сектор на територията. Ще се подкрепя създаването на допълнителни атракции, създаване на нови продукти допълващи ски туризма и балнеологията и установените традиции и практики. Изпълнението на тази цел ще трябва да доведе, както до предлагането на нови продукти, така и до увеличаване на традиционния туристическия поток.
- *СЦ5. Изграждане и модернизирание на базата за настаняване и заведения за хранене в населени места с туристически потенциал.* Констатирано е, че съществува потребност от изграждане на малки по размер места за настаняване и хранене в гравитиращи населени места, които да предложат условия за приемливо настаняване и хранене на туристите, които да осигурят възможност за туристическо предлагане, като например на туристически продукти в културно-познавателния, екологичния и селски туризъм. Те трябва да пресъздават местната самобитност и култура
- *СЦ6. Валоризиране на нематериалното и материално културно наследство за целите на туристическото предлагане.* Оценява се характерната идентичност и облик на територията, които може и трябва да бъдат използвани за целите на местното развитие.

Изводите, които могат да се направят от прегледа на стратегическите планови документи са:

- Налице е солидна планова основа за реализация на политики, свързани с развитието на алтернативни туристически форми;
- Алтернативните форми на туризъм за територията (с изключение на Чепеларе) са основните планирани форми с потенциал за развитие и туристическо предлагане;
- Визията за развитието на туризма в много голяма степен е споделена от местната общност и намира нейната подкрепа;
- Реализацията на политиките в областта на туризма е дългосрочен процес, който изисква солидни ресурси за реализация;
- За реализацията на тези политики е необходимо обединяване на усилията на всички агенти във сектора, осигуряването на необходимата координация при реализацията на стратегическите цели за развитието на територията.

V. Ресурси и потенциал на територията на МИГ „Преспа – общини Баните, Лъки и Чепеларе” за развитие на алтернативен туризъм

Територията обхваната от МИГ е планинска, слабо развита, типично селска територия, която граничи на север с общини Асеновград и Родопи, на юг с общини Смолян и Мадан, на изток с общини Ардино и Черноочене, на запад с общини Девин и Смолян. Статистически, на ниво NUTS 2 територията попада в Южен централен район.

Площта на територията обхваща 970,1 км², което представлява 4.3% от територията на Южен Централен район и 0.9% от територията на Република България. Разпределението на територията между трите съставни общини Баните, Лъки и Чепеларе е относително равностойно. Най-голяма по площ е община Чепеларе обхващаща – 39% от общата територия, следвана от община Баните – 31% и община Лъки – 30%. Преобладаващи са горските територии, което се определя от планинския характер на района. Относителният дял на горския фонд спрямо общата им площ е изключително висок. Община Чепеларе със дял от 88, 54 % на горския фонд е на първо място в страната.

Споразумение за изпълнение на СВОМР № РД-50-144/21.10.2016 г. за прилагане на подмярка 19.2 "Прилагане на операции в рамките на стратегии за водено от общностите местно развитие" от Програмата за развитие на селските райони за периода 2014 – 2020

Значителни по обхват са природните защитени територии и то главно тези по “Натура 2000”.

Територията на МИГ Преспа разполага със значителни антропогенни ресурси за туристическо развитие - културно-исторически и архитектурни паметници, атрактивни планински селища, богати културни традиции, фолклор, местни художествени занаяти.

Територията на МИГ „Преспа“ е типична периферия, без наличие на големи и дори средни градове над 10 хил. души. Урбанизационните процеси в района са протичали по-забавено в сравнение с други райони в страната. Към края на 2014 г., степента на урбанизация (градското население) е ниска –48,9 % при 73, 1 % за страната. В района на МИГ „Преспа“ има два малки града с население под 5 хил. души – Чепеларе (4156) и Лъки (2064). На територията сравнително равномерно са разположени 44 населени места, като две от тях са без постоянно население (0 жители - с. Дряновец и с. Малко Крушево). С население до 100 жители са повече от половината населени места (25). Основната група населени места (13 населени места) е с население между 100 и 500 души - общо население 3730 души. С население между 500 и 1000 души са 3 населени места (1882 жители). С население над 1000 души са единствено двата града на територията и общинският център на община Баните – с. Баните с 1002 жители.

Съгласно ЕКАТТЕ, към края на 2014 г. на територията има едно населено място от трета категория (гр. Чепеларе) и едно от четвърта (гр. Лъки). Останалите населени места са от пета до осма категория, като делът на тези в най-ниската осма категория е 54% от всички населени места.

Основна роля за развитието играят общинските центрове гр. Чепеларе, гр. Лъки и с. Баните, които като административни центрове имат структуроопределяща роля при предоставянето на публични услуги и същевременно са и центрове за социално и икономическо развитие.

На територията на МИГ Преспа съществуват богати природни и антропогенни ресурси и фактори за развитие на устойчив туризъм – атрактивни комплекси от планински пространства, обширни гори, реки, язовири, пещери, природни забележителности, недвижими културни ценности и обекти с археологическа стойност. Въпреки това, все още доминира тенденцията на сезонност на зимния и рекреативен туризъм при постепенно, но недостатъчно подобряване на качеството на предоставяните услуги.

Защитени територии и забележителности

В Община Чепеларе под защита се намират няколко обекта, в категориите „резерват“, „защитена местност“, „природна забележителност“ и „защитени зони“. Това са именно: ЗЗ „Персенк“, ЗМ „Куцинско блато“, ЗМ „Средните ливади“, ПЗ „Чудните мостове“, ПЗ „Скакалото“, ПЗ „Дуплево“, ПЗ „Костен камък“. Тук се намира и една от най-хубавите алпийски местности в Родопите - местността Рожен.

На територията на община Лъки се намира част от резервата „Червената стена“, който е признат за биосферен резерват от ЮНЕСКО, и три природни забележителности: „Скален мост“, водопад „Гюмбюртията“ по река Белишка и водопад „Свети дух“ по река Манастирска. Тук се срещат около 2000 висши растения. Във флористичния резерват „Червената стена“ се срещат палео- и неоендемични за нашата страна или за Балканския полуостров. Из градините и по поляните расте синята родопска съсънка. Ендемичен за нашата страна е родопският лен. Балкански ендемити са румелийският трахелиум и сърцевидна – листната глобулария. Скалите и сенчестите долове често са обрасли с прочутата родопска хаберлея, наречена силивряк. С фуниевидните си лилави цветчета се смята за едно от много красивите диви цветя на Родопите. В ниските долове се среща ендемичната за нашата природа родопска горска майка. Тук расте най-красивата орхидея – венериният чехъл. Само в България, по-специално в Родопите и на територията на МИГ растат и видовете - родопска каменоломка, родопски рожец, декоративен лопен и родопска скабиоза.

Защитени територии попадащи в обхвата на Натура 2000 са близо две трети от територията на община Баните.

ДДС „Кормисош“ – гр. Лъки създава забележителна атрактивност и удоволствия за български и чуждестранни туристи, като предлага лов, риболов, конен и екотуризъм. Отстои на 210 км от летище София и 70 км от летище Пловдив. Станцията разполага с една ловна резиденция с 16 места, 3 ловни домове и 11 ловни хижи.

Културно наследство

Архитектурните обекти на територията са предимно църкви, къщи и параклиси от периода на Възраждането. Прави впечатление огромният брой параклиси, строени от местното население, дори и в наши дни.

В миналото сериозно развитие на територията са имали различни занаяти. В района на Чепеларе (Рупчос) са били развити абаджийството (най-важния отрасъл на занаятчийството през 18 и началото на 19 в.), самарджийство, калайджийство, медникарство, дърводелство и дърворезбарство, килимарство и др.

Голяма част от традиционните занаяти са живи и днес, поддържани като хоби от местните жители. Тъй като няма специализиран център на занаяти в който да се предлагат тези изделия, на практика е почти невъзможно туристите и гостите на региона да се сдобият с образци на местното занаятчийство.

Поддържаните понастоящем занаяти са свързани с местния бит:

- дърводелство (изработване на съдове за вода, вино и ракия - бъкали (бърдучета), бъчви и буренца; изработване на съдове за домакинството – хаванчета, лъжици и др.);
- дърворезбарство (изработване на богато орнаментирани геги с т.нар. овчарска дърворезба, изработване на картини с пирограф върху дърво; пана с дърворезба и др.);
- плетачество – на една кука и на традиционни терлици;
- билкарство – събиране на екологично чисти билки;
- тъкачество (изработване на типичните родопски кичени халища, месали и торби);
- самарджийство;
- майстори на фелиграм - обшивки от метални нишки (фелиграм) на най – разнообразни предмети от бита и трудовото ежедневие на родопчанина.
- Изработване на изделия от природни форми и материали - сувенири от тънки елови корени, от които се изплитат най–разнообразни и причудливи форми и предмети от традиционния родопски бит, в умален вид.

Паметник на културата, с историческо значение, е църквата „Св. Троица” в с. Югово, която е построена през 1842 год. Същата представлява трикорабна псевдобазилика с външна галерия пред западната стена. Притежава изящна каменна камбанария, увенчана

с луковичен купол. В интериора са запазени стенни иконописи, рисувани до началото на 70 – те години на XIX век. Иконостасът е таблен с резбована венчилка и рисувани двери, с ценни икони от 1946 год. и 1851 год.

Основен поклоннически център на територията е манастирският комплекс „Кръстова гора – Св. Троица”, който е изграден в м. „Кръстова гора”. Новопостроеният манастирски комплекс, лековитата вода от „Аязмото” и легендата за заровена част от кръста, на който е бил разпнат Исус Христос, привличат към това свято място посетители от страната и чужбина. В с. Борово и с. Манастир от началото на века с доброволен труд и средства на местното население са построени и двете църкви.

Историческата местност „Хайдушки поляни” е разположена в Преспанския дял на Средни Родопи, на юг от с. Манастир, част от която попада в територията на община Лъки. По живописни пътеки от с. Манастир се стига до връх „Свобода” и връх „Преспа”, в близост до които са построени туристически хижи. Тук се намира къщата на Пейо Шишманов – организатор на революционно четническо движение през 1900 - 1908 год. В местността е издигнат паметник в чест на Илинденско – Преображенското въстание. От с. Манастир през м. Хайдушки поляни (х. Момчил юнак и Рожен) по традиционен пешеходен маршрут любители на познавателен, исторически, ски и екотуризъм имат възможност да се насладят на красотите на Националния курорт „Пампорово”.

На връх „Свобода” (1998 м.) се намира историческата местност „Инихан”, едно от посещаваните места от туристи от всички краища на страната и от голям брой чужденци, изповядващи ислямската религия.

В почти всички населени места се провеждат срещи на родовете, които привличат все по-голям туристически поток. От читалищата се очаква да се превърнат в активни организатори на традиционни празници, обичаи и състави за автентичен фолклор. Да се ангажират местни инструменталисти и изпълнители за представяне на местния фолклор като елемент на туристическата дейност.

Традиционните дейности в земеделието и животновъдството се практикуват масово в региона и съхраняват традиционната родопска кухня, свързана с

картофопроизводството, млечните и животински продукти. Към тях можем да добавим местното пчеларство, рибовъдство, производство на малини и други.

На територията на МИГ (в Чепеларе) има и два музея - Музеят на родопския карст и Музея на скиите и ски спорта.

Читалищата - средища на културния живот на територията

Основните средища на културния и социален живот в територията са читалищата. Читалищата на територията развиват културно-масова, информационна, организационна, благотворителна, спортна и много други дейности. Някои от читалищата работят и в сферата на културният туризъм - в някои от читалищата има създадени етнографски сбирки, които отразяват живота и културата на местните етноси. Читалищата си остават мястото, в което любителското творчество е най-силно застъпено. Почти във всички читалища съществуват и развиват дейност различни по своя обхват любителски формации. В голямата си част това са основно фолклорни състави – танцови и музикални ансамбли, групи за изворен фолклор, певчески групи. Децата и учениците са почти изцяло ядрото на множеството формации и кръжоци. Присъствието и участието на хора в активна работна възраст се наблюдава основно в танцовите формации и то предимно фолклорни. В групите за изворен фолклор и стари градски песни преобладават хората в пенсионна възраст. Всичко това предопределя и характеристиката на посещаемост на читалищата, както и на развитието на отделните форми на любителско творчество.

Ценното природно богатство, защитените територии, природни забележителности и уникалното културно-историческо наследство са основа за развитие на продукти, предназначени за туристи с различни потребности и от различни възрасти. Потенциалът на туристическите атракции следва да се развие и да послужи за привличане на вниманието на туристите.

Места за настаняване и заведенията за хранене и развлечения, на територията на МИГ Преспа

Места за настаняване

Съгласно данните от Национален туристически регистър към МИЕТ² в регистъра на местата за настаняване, заведенията за хранене и развлечения³, на територията на трите общини има регистрирани изключително голям брой места за настаняване и заведения за хранене (*виж Приложения №2 и №3*).

В община Баните регистрираните места за настаняване са общо 20, като най-много (9 бр.) са първа категория. Седем места са категоризирани втора категория и четири от тях трета. В общинския център с. Баните са регистрирани 7бр. (35%) от регистрираните категоризирани места за настаняване. В съставните населени места на общината са регистрирани останалите две трети (65%) от местата за настаняване. Те са в селата Глогоино, Вишнево, Давидково, Оряховец, Босилково и Кръстатница, като най-много от тях (4) са в село Вишнево. В с. Баните обаче са местата с по-голям капацитет за настаняване (над 10 души).

В община Лъки регистрираните места за настаняване са общо 24. Всички от тях са първа и втора категория (почти поравно). Седем от регистрираните обекти по вид са семейни хотели. Останалите обекти са регистрирани като къщи за гости и стаи за настаняване. Три от обектите са в гр. Лъки, останалите са в селата Борово, Югово, Джурково, Здравец, Дряново и Манастир. Прави впечатление че 42% от всички места за настаняване в общината са в с. Борово, включително един семеен хотел.

В община Чепеларе, като най-развита туристическа дестинация на територията на МИГ има най-много места за настаняване. В Националния регистър са регистрирани 55 къщи за гости, 20 семейни хотела, 7 хотела, 4 почивни станции и 228 апартаменти за настаняване. Регистрираният капацитет за настаняване в къщите за гости е 485 лица, а в семейните хотели е 908 лица. Посоченият капацитет на почивните станции е 149. Апартаментите за настаняване обичайно са за настаняване от два до четири госта.

Освен в гр. Чепеларе където са най-много, къщи за гости има и в селата Павелско, Проглед, Хваойна, Забърдо, Зорница и Орехово. Извън общинския център, най-много къщи за гости има в село Орехово (шест) с капацитет от 89 места, колкото са и в село Проглед с капацитет от 88 места. Двете населени места се очертават като водещи туристически дестинации в община Чепеларе (извън Пампорово и гр. Чепеларе), но

² <http://ntr.tourism.government.bg/>

³ Към 30.11.2018 г.

докато базата за настаняване в с. Проглед е свързана повече с практикуването на ски туризъм, то в село Орехово тя е използвана в по-голяма степен за алтернативен туризъм. Хотелите и семейните хотели са локирани изключително в к.к.Пампорово и гр. Чепеларе, където се намират и предлаганите апартаменти за настаняване. Извън тях, семеен хотел е регистриран единствено в село Хвойна (27 места за настаняване).

Анализът на регистрираните места за настаняване на територията на МИГ показва, че на територията има достатъчно средства за подслон, които да обезпечат развитието на алтернативни туристически форми. Средният капацитет на местата за настаняване, може да посрещне нуждите на групи, които са обичайно от 8 до 12 - 15 лица. Базите за настаняване не са концентрирани само в няколко по-големи населени места, а и в по-малките села, което е предпоставка за по-широка териториална локализация на настоящи и бъдещи туристически дейности.

Изводът който може да се направи от този преглед е, че на територията на МИГ има изградена база за настаняване, която може да обезпечи в голяма степен, развитието на алтернативен туризъм на територията.

Нивото на използваемост на легловата база според местните предприемачи е сравнително ниско и неравномерно през годината. Основната заетост на легловата база в к.к. Пампорово, гр. Чепеларе и отчасти с. Проглед е през зимния ски сезон, докато в останалите населени места е през летния сезон. Проблемът със сезонността на заетостта е един от най сериозните проблеми на територията.

Заведения за хранене и развлечения

Според информацията от Националния туристически регистър, най-много заведения за хранене и развлечения са регистрирани в община Чепеларе. Техният общ брой е 116 обекта с общ капацитет 7135 места. Повече от 90% от тях са на територията на к.к.Пампорово и гр.Чепеларе. Извън тези места, регистрирани обекти има в селата Хвойна, Павелско, Богутево, Малево, като най-голям капацитет (повече от двеста места) имат регистрираните обекти в с.Хвойна.

В община Лъки спред Регистъра има 22 заедения за храненене и развлечения с общ капацитет 695 места. Освен в гр. Лъки (преобладаващо) не малко заведения са

регистрирани и в селата Борово и Дряново. Регистрирани обекти има и в Югово, Балкан махала, Здравец и Белица.

Информацията в националния регистър за заведенията за хранене и развлечения в община Баните е много оскъдна. Посочени са едва два обекта в с. Баните с капацитет от 88 места. Тази информация определено е непълна, защото обектите са значително повече и в повече населени места от общината.

Ако на базата на наличната информация може да се направи извод, той е, че осигуреността със заведения за хранене и развлечения е значително по неблагоприятна в сравнение с местата за настаняване, отчитайки факта, че наличната база за хранене и развлечения е концентрирана в точките за масов туризъм – к.к.Пампорово и гр. Чепеларе.

VI. Налични алтернативни форми и условия за туристическо предлагане на територията на МИГ. Възможности за разнообразяване на туристическото предлагане и преодоляване на сезонния му характер

Природните и културни дадености на региона позволяват развитието на различни форми на алтернативен туризъм. В ОПР на община Чепеларе като такива форми са идентифицирани - селски, спортен, природолюбителски, екскурзионен и културно-исторически туризъм. На тях се разчита да доведат до удължаване на туристическия сезон. Пример в това отношение е с. Орехово, в което селският туризъм се развива успешно.

На територията (предимно в община Чепеларе) съществуват редица трансгранични, регионални и местни маршрути, които се използват от туристите при посещения. Известните от тях са:

- 200 км екотуризъм и биоразнообразие – трансграничен маршрут, който тръгва от с. Хвойна и стига до прохода Елидже (Гърция). По този маршрут са изградени и поставени съоръжения за отдих и почивка.
- "От плажовете на Тракия до върховете на Родопите" - трансграничен маршрут (Александропули-Чепеларе), който популяризира изработената и действаща GPS

система на обектите за настаняване, хранене и услугите предлагани на територията на община Чепеларе.

- Родопи - Егейски бряг - трансграничен маршрут – включва туристическите обекти в община Чепеларе, община Рудозем и Хасковска област, а от гръцка страна е област Еврос и общините – Комотини и Ксанти.
- Маршрутите Рудопия с основни пунктове в региона: гр.Смолян, с. Момчиловци, гр.Чепеларе и к.к.Пампорово. Интернет страницата (www.rudopia.org), представя възможностите на планинското колоездене. В нея са описани повече от 25 маршрута.

През Община Чепеларе преминават и туристически маршрути, много подходящи за пешеходен туризъм.

Маршрути с високо натоварване:

- Пампорово – Мечи Чал – Мечо гробе – х. „Изгрев” – м. Глухите камъни – Чудните мостове – х. „Кабата” – през с. Малево и с. Хвойна;
- Пампорово – Мечи Чал – Мечо гробе – х. „Изгрев” – м. Глухите камъни – м. Гробен проход (Мезаргедик) – х. „Персенк” – х. „Връховръх” – Перушица;
- Пампорово – Мечи Чал – Мечо гробе – х. „Изгрев” – м. Глухите камъни – м. Гробен проход (Мезаргедик) - х. „Персенк” - х. „Връховръх” – х. „Брянновщица” – Храбрино;
- Пампорово – Мечи Чал – Мечо гробе – х. „Изгрев” – м. Глухите камъни – м. Гробен проход (Мезаргедик) – х. „Персенк” – Бяла Черква – х. „Здравец”;
- Пампорово – Мечи Чал – Мечо гробе – х. „Изгрев” – м. Глухите камъни – Чудните мостове – х. „Кабата” - през с. Малево и с. Хвойна – с. Павелско – х. „Пашалийца” – м. Хайдушки поляни – х. „Момчил юнак” – с. Момчиловци;
- Пампорово – Мечи Чал – Мечо гробе – х. „Изгрев” – м. Глухите камъни – Чудните мостове – х. „Кабата” - през с. Малево и с. Хвойна – с. Павелско – х. „Пашалийца” – м. Хайдушки поляни – х. „Момчил юнак” – Национална Астрономическа Обсерватория – Роженски поляни – Пампорово;
- Пампорово – Рожен - Национална Астрономическа Обсерватория - х. „Пашалийца” – гр. Лъки – с. Борово – Кръстова гора – с. Мостово – Белинташ;

- Пампорово – Рожен - Национална Астрономическа Обсерватория - х. „Пашалийца” – гр. Лъки – с. Борово – Кръстова гора – с. Мостово – Белинташ – х. Марциганица – х. Безово – х. Момина сълза – Асеновград.

Еднодневни маршрути на територията с по-малко натоварване:

- Чепеларе - х. „Изгрев” - м. Глухите камъни - м. Мезаргедик – Природен феномен „Чудните мостове” - х. „Кабата” – с. Малево – с. Хвойна – може да бъде и двудневен, ако има преспиване на х. „Скалните мостове”;
- Чепеларе – параклис „Свети Петър и Павел” – м. „Чуфаджийца” – параклис „Света троица” - Национална Астрономическа Обсерватория - параклис „Света троица” – местността Роженски поляни – параклис „Свети дух” – параклис „Свети Кирик и Юлита” – параклис „Свети Панталеймон” – с. Проглед – параклис „Света Марина” – параклис „Свети Илия” – Чепеларе;
- Чепеларе - х. „Изгрев” – с. Забърдо - Природен феномен „Чудните мостове” - връх Персенк – с. Орехово – с. Хвойна;
- Чепеларе – изоставеното село Караманица - Национална Астрономическа Обсерватория - х. „Пашалийца” – с. Павелско;
- Чепеларе – Янчовица - местността Роженски поляни – местността Светицата – к.к. Пампорово – Мечи Чал – Чепеларе.

Като цяло община Чепеларе предлага благоприятни условия за аклиматизация и подготовка на спортисти, на национални и международни отбори в различни спортове. Освен базата на Пампорово, която може да се използва в не натоварени сезони, в град Чепеларе съществува потенциал за развитие на подобни инициативи.

В община Лъки, развитието на туризма е в посока основно на развитие на немасови форми. Според оценките на местната администрация в общината са положени основите в развитието на селския туризъм. Това се случва посредством подобряване на съществуващата туристическа инфраструктура, създаване на туристически информационен център - с. Белица, изграждане на екопътеки „с. Белица - Пещерата” и „с. Белица - Кръстова гора”. Поставят се информационни табели за упътване до различни туристически забележителности като „Кормисош”, „Пещерата”, „Кръстова гора”, „Белица”, както и информационен билборд на Юговско ханче, а съществуваща сграда – общинска собственост е преобразувана в Информационен туристически център.

По проекти са реализирани четири туристически екопътеки - екопътека „Могила” в землището на село Дряново - поставяне на информационни табели, пътепоказателни табели и маркировки, кътове за отдих и пикник - маси, пейки и беседки; и екопътека „Свети Дух” в землището на с. Манастир. Реконструкция на чешма по маршрута на пътеката. В участъка над р. Манастирска се изгражда дървено мостче за наблюдение на водопада „Свети Дух”. По маршрута са разположени информационни табели, пътепоказателни табели и маркировки, кътове за отдих и пикник - маси с пейки и беседка. Останалите две екопътеки са „Мемориален комплекс „Св. Богородица” - Дългите блата - с. Манастир” и „Комин дере” - махала Брайковица - Лъки.

Изградени са кътове за отдих във всички населени места на територията на общината с поставени в тях информационни табели с информация за туристическия ресурс в общината, история на съответното населено място, транспортни връзки до столицата и близките градове. Отново по проект е изградена атрактивна къща „Природа и наследство”, в която са обособени три зали за етнографски експонати, зала за кристали, зала със снимков материал от мините и кратка история на рудодобива в региона, офис, санитарен възел и складово помещение.

Все още предизвикателство остава адекватното приспособяване на общинска собственост в туристически бази, приспособяване на съществуващия жилищен фонд от частния сектор в цялата община в туристически обекти и изграждането на туристически селища. Отчита се, че за постигането на значителни резултати в туристическата сфера е необходимо създаването на места за подслон и отдих на туристи чрез ремонт и оборудване на закрити учебни бази в съставните села на община Лъки.

В допълнение, посетителите, привлечени от биоразнообразието на региона, могат да имат предвид следните възможности за туризъм - фотолов и фотосафари – любителите както на фотографията, така и на флората и фауната могат да наблюдават и заснемат редки видове растения и животни в естествените им местообитания, селски туризъм, лов, риболов, конен и екотуризъм – в рамките на дейността на ДДС „Кормисош”. В Кормисош се намират най-големите популации на кафява мечка, вълк и благороден елен в българските планини. Често срещани са дивата коза, муфлона, дивата свиня, сърната, а по-рядко - еленът лопатар. Около връх Аква живеят над 100 диви кози, които лесно могат да се наблюдават, защото склоновете са скалисти и голи. През последните години в

Кормисош рязко се увеличи броят на вълците. Има развъдник за мечки, в който живеят около 15 животни. Те са в оградени волиери и могат да се видят по всяко време на годината.

Община Баните разполага с потенциал за развитие на разнообразен туризъм. Това заключение е заложено в ОПР на общината за периода 2014-2020 г. На територията на общината има обекти със знаково културно и историческо значение. Това предпоставя развитието на туризма като сектор на местната икономика, посредством използването на модерни туристически форми и адекватна инфраструктура. За реализацията на тази политика в ОПР е заложено изграждане на нови вилни селища в землищата на населените места; изграждане на нови СПА центрове (СПА хотели) в с. Баните; изграждане на веломаршрути и велоалеи; поддържане на маркировките и на указателните табели по туристическите маршрути и екопътеките в общината, както и изграждане на туристически заслони за отдих и хранене.

В подкрепа на развитието на туризма се планира инициране на проучвателни дейности за оценка на състоянието и значимостта на историческите обекти и продължаване работата по археологическите разкопки в селата Босилково, Гълъбово и Дрянка и започване на нови такива. В процес на създаване, разширяване и обогатяване са читалищни музейни сбирки в населените места от общината. Планира се да бъдат извършени ремонтно-възстановителни дейности на религиозни паметници, с архитектурни и културно-исторически качества.

Подобаващо се оценява използването на информационните технологии за популяризиране на наследството, като се планира изграждането на общински виртуален информационен туристически център, както и на електронна система за резервации.

Отчита се необходимостта от обвързване на отделните исторически и културни обекти в единна система от културни маршрути, както и създаване на интегрирани културно-познавателни маршрути в партньорство със съседни общини и области.

Изграждането на посетителски центрове в населените места от общината за представяне на природните и исторически дадености са във фокуса на местната власт. Всички тези инициативи, които са в процес на реализация и/или планиране са предпоставка за създаване на условия за развитие на различни форми на алтернативен туризъм на територията.

От гледна точка на националните политики⁴ в областта на културния туризъм, територията на МИГ попада в ЛоКуС⁵ 11: Портата на Родопите.

ЛоКуС 11: Портата на Родопите има консолидирана позиция по отношение на зимния ски – туризъм. Районът има възможност за постигане на водеща позиция чрез разнообразяване на зимните оферти и прогресивно намаляване на сезонността чрез интегриране на културните, историческите и етнографски ресурси.

Локални културни системи в България

⁴ Стратегически план за развитието на културния туризъм в България

⁵ Основната единица на стратегическия план за развитието на културния туризъм е т. нар. ЛоКуС (LoCuS) - акроним, който означава Локална Културна Система (sistema locale culturale), т.е. област, която чрез споделяне на ценности, културни ресурси, територия, инфраструктурни системи е в състояние да съчетава различните елементи на потенциална туристическа оферта, предназначена за определена пазарна целева група

Източник: Стратегически план за развитието на културния туризъм в България, 2009

VII. Резултати от проведено проучване на територията на МИГ Преспа

Резултатите от проучването са представени в табличен и графичен вид с цел тяхното по-добро онагледяване. Резултатите са базирани на отговорите на повече от сто респондента, почти равномерно разпределни в трите общини. В проучването е отразено мнението и на малка част от лица, които са пребивавали на територията по време на изследването, но не са жители на някоя от трите общини. В този смисъл отчасти е налице и външен поглед в оценките и вижданията за туристическия потенциал и неговото алтернативно развитие на територията на МИГ Преспа.

Силни страна на територията в туристически план

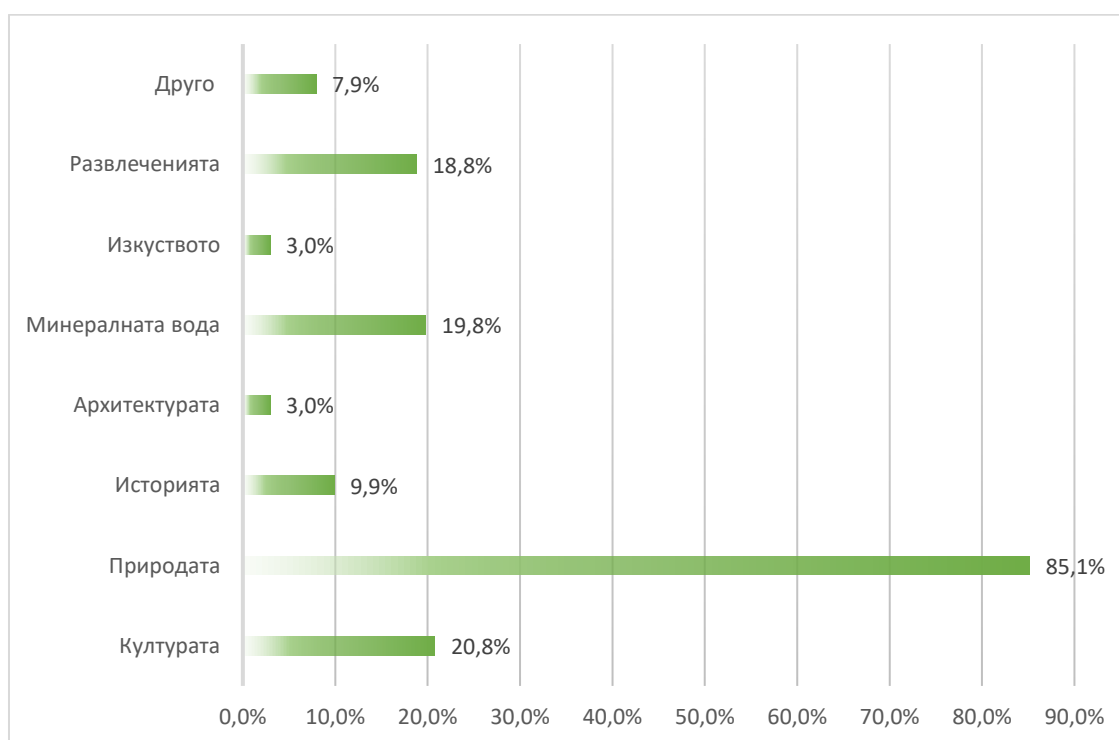
Моля, посочете кое от изброените, по-долу, представлява силна страна за Вашата община/район и следва да бъде популяризирано в туристически план?

Културата	20,8%
Природата	85,1%
Историята	9,9%
Архитектурата	3,0%
Минералната вода	19,8%
Изкуството	3,0%
Развлеченията	18,8%
Друго	7,9%

Категорично и недвусмислено (85.1%), като най-голям и ценен ресурс за целите на туристическото развитие на територията се посочват нейните природни дадености. На следващо място за една пета от запитаните силна страна на територията е нейната културна специфика (20.8%), минералната вода (19.8%) и възможностите които

осигурява за развлечение (18.8%) на туристите. На практика това са трите стълба върху които се припознава туристическото развитие и те следва да се популяризират.

В рамките на територията, отделните фактори за туристическо развитие имат различна тежест, съобразно местните специфики, като очаквано за жителите на община Баните, наличните минерални извори са фактор с определящо за туристическото предлагане значение.

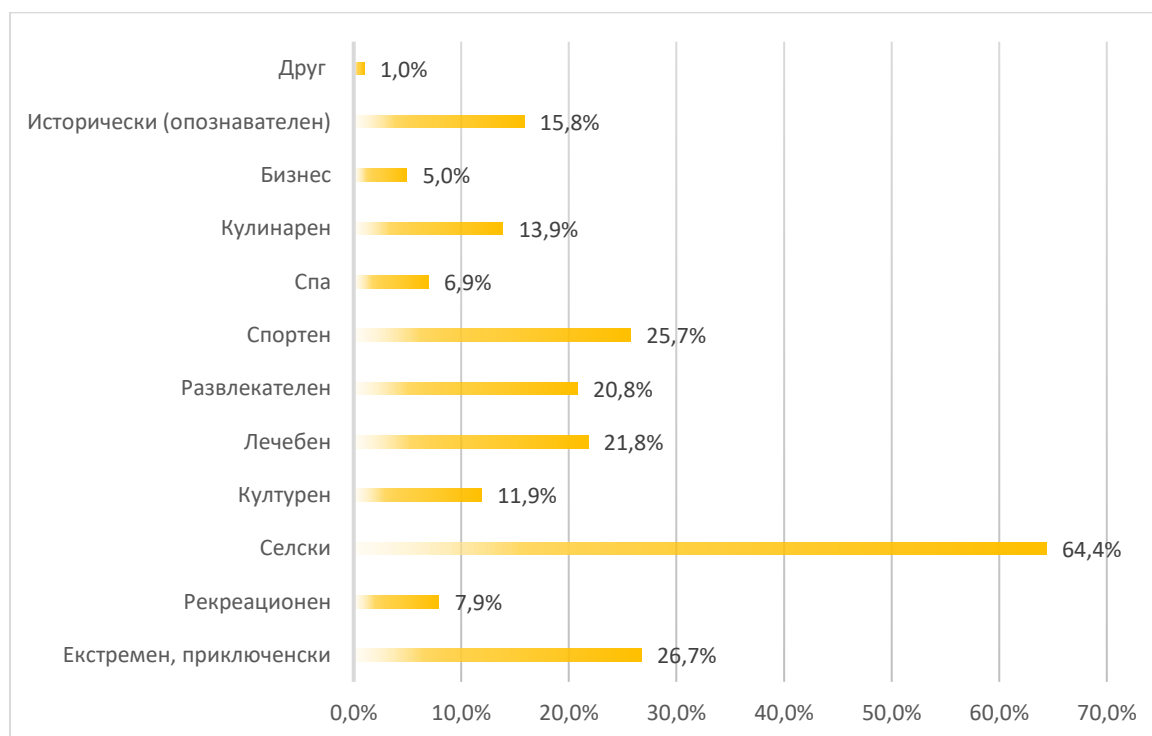
Видове туризъм с потенциал да бъдат алтернатива на ски туризма в района на МИГ

Моля, отбележете кои от представените видове туризъм, според Вас, имат потенциал да бъдат алтернатива на масовия ски туризъм в района на МИГ

<i>Екстремн, приключенски</i>	26,7%
<i>Рекреационен</i>	7,9%
<i>Селски</i>	64,4%
<i>Културен</i>	11,9%
<i>Лечебен</i>	21,8%

Споразумение за изпълнение на СВOMP № РД-50-144/21.10.2016 г. за прилагане на подмярка 19.2 "Прилагане на операции в рамките на стратегии за водено от общностите местно развитие" от Програмата за развитие на селските райони за периода 2014 – 2020

Развлекателен	20,8%
Спортен	25,7%
Спа	6,9%
Кулинарен	13,9%
Бизнес	5,0%
Исторически (опознавателен)	15,8%
Друг	1,0%

Разглеждайки алтернативите на зимния ски туризъм на територията, се регистрира значително оптимистична картина на разбиранията за наличие на алтернатива на масовия туризъм. В тази картина възможността за развитие на селски туризъм е оценена най-високо. Почти две трети (64.4%) от запитаните виждат в селския туризъм алтернатива на зимния. Следващите алтернативни форми, които се споделят от запитаните и се идентифицират като възможни са сравнително близки като дял (от една четвърт до една пета) и са следните: приключенски (26.7%); спортен (25.7%); лечебен (21.8%), развлекателен (20.8%). Не е малък дялът на лицата които виждат алтернатива и в опознавателния туризъм (15.8%), културния и кулинарния туризъм. Видно от горната диаграма, налице е широка палитра от форми и убеденост на респондентите, че в една

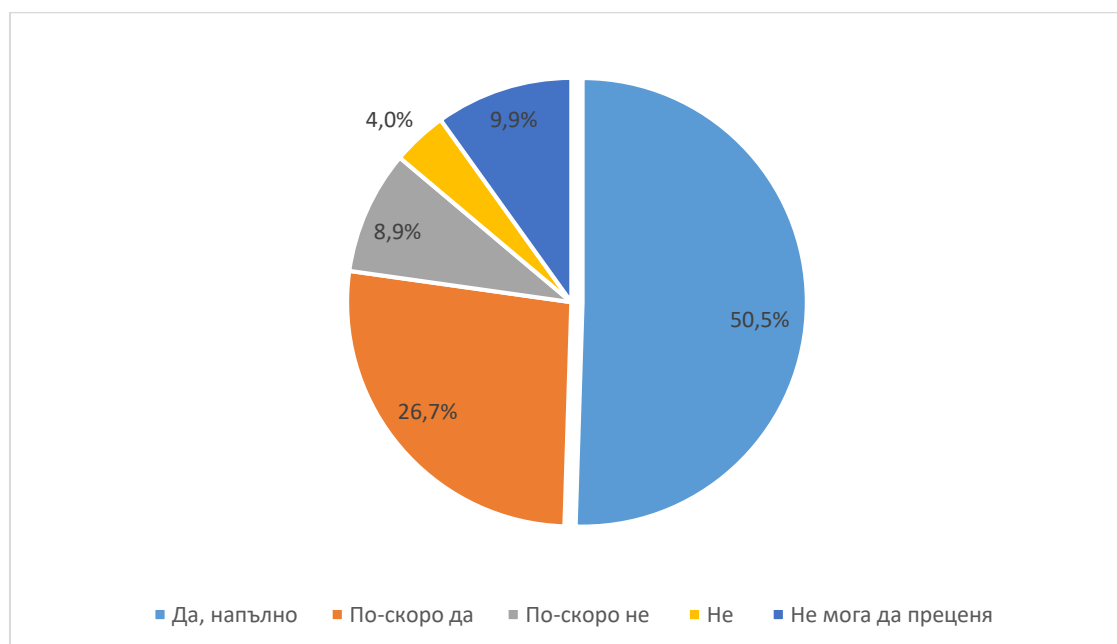
или друга степен те могат да бъдат алтернатива на сегашното развитие както на масовия туризъм, така и въобще на икономическото развитие на трите общини.

Потребност от съвместни туристически продукти

В рамките на проучването с група от няколко въпроса е провокирано виждането на запитаните лица за необходимостта от обединяване на ресурси и потенциал за разширяване на възможностите за туристическо предлагане. Потърсено е мнението им за това, доколко обединяването на усилия от страна на общините и бизнеса за създаване на общи алтернативни туристически продукти, и обособяване на обща туристическа дестинация би осигурило по-голям успех.

Има ли необходимост, според Вас, от създаване на съвместни туристически продукти

<i>Да, напълно</i>	50,5%
<i>По-скоро да</i>	26,7%
<i>По-скоро не</i>	8,9%
<i>Не</i>	4,0%
<i>Не мога да преценя</i>	9,9%

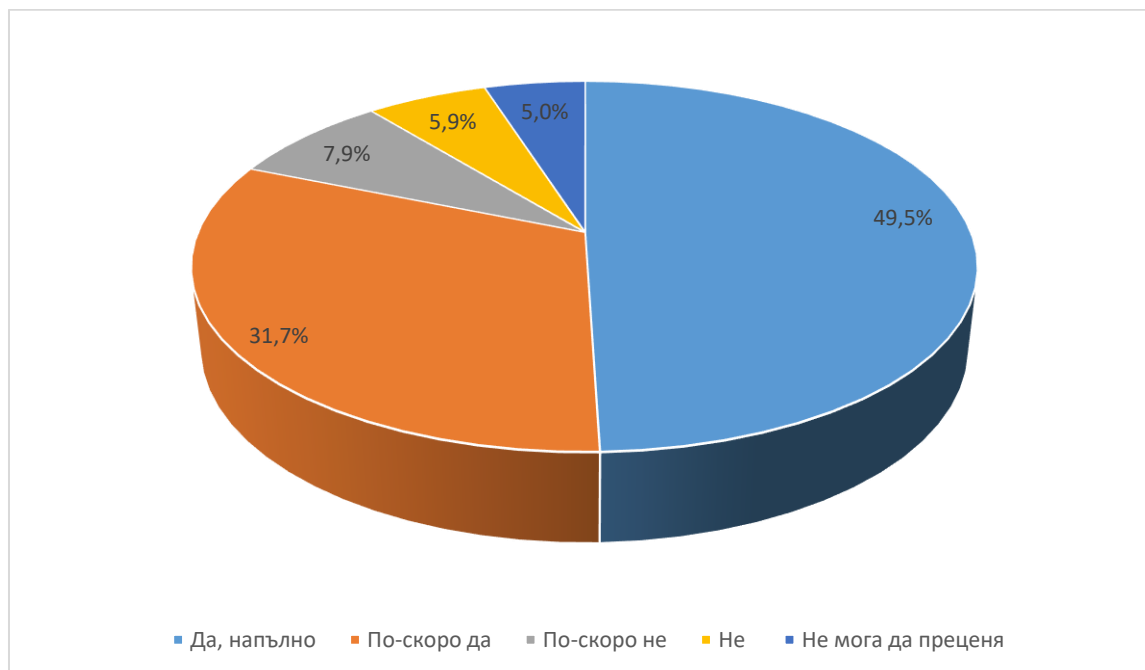

Разбирането, че има необходимост от създаване на общи туристически продукти, както между трите общини, така и с други е широко споделено (77.2%), като половината са категорични в това си твърдение. Само около 13% се въздържат да подкрепят такова твърдение. Една десета от запитаните се затрудняват да направят таква преценка.

Роля на посредническа структура на туристическия пазар

Намират ли за важно и полезно създаването на съвместна информационно-координационна структура, която да служи като посредник между различните участници на туристическия пазар и потенциалните ползватели

Да, напълно	49,5%
По-скоро да	31,7%
По-скоро не	7,9%
Не	5,9%
Не мога да преценя	5,0%

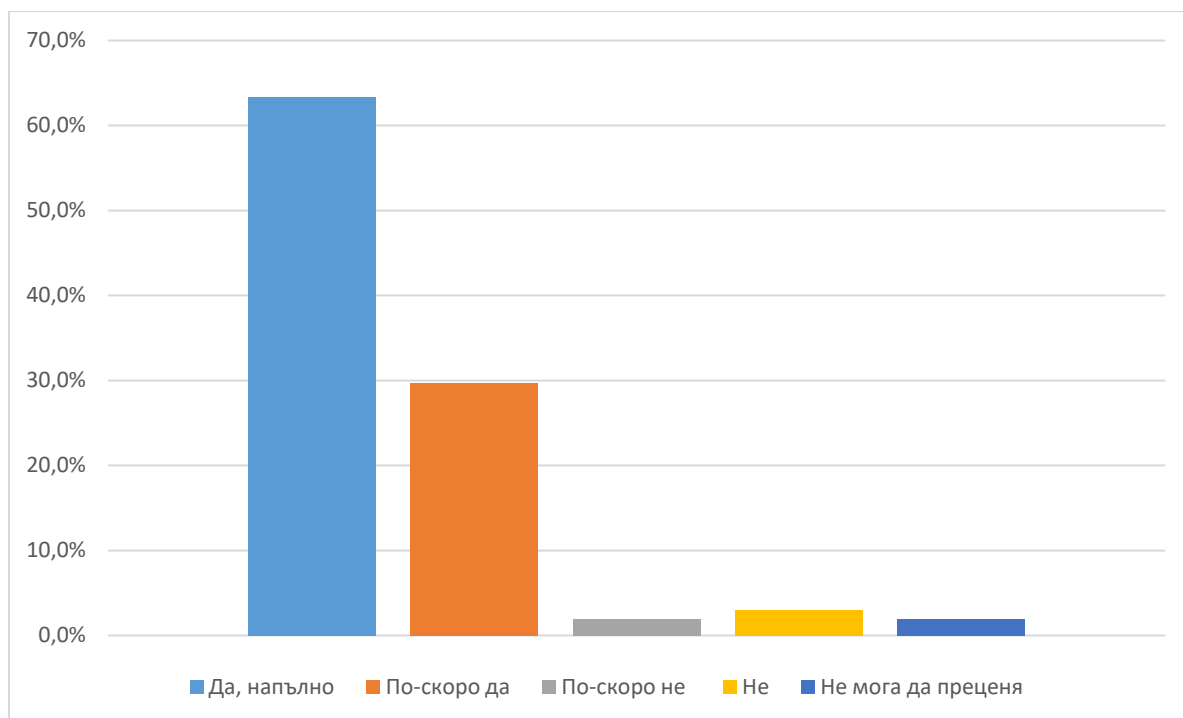

Създаването на общи продукти, предполага и по-голяма степен на координация между предлагачи и ползватели. В този смисъл въпросът изследва разбирането за необходимостта от структура, която да бъде посредник между различните участници на туристическия пазар. Категорично е мнението (81.2%) за необходимостта от създаването на съвместна информационно-координационна структура, която да подкрепи усилията за съвместно предлагане на общи продукти.

Необходимост от създаване на общи/съвместни алтернативни туристически продукти

Мислите ли, че е необходимо обединяването на усилия и ресурси от страна на общините и бизнеса за създаване на общи алтернативни туристически продукти, и обособяване на обща туристическа дестинация

<i>Да, напълно</i>	63,4%
<i>По-скоро да</i>	29,7%
<i>По-скоро не</i>	2,0%
<i>Не</i>	3,0%
<i>Не мога да преценя</i>	2,0%

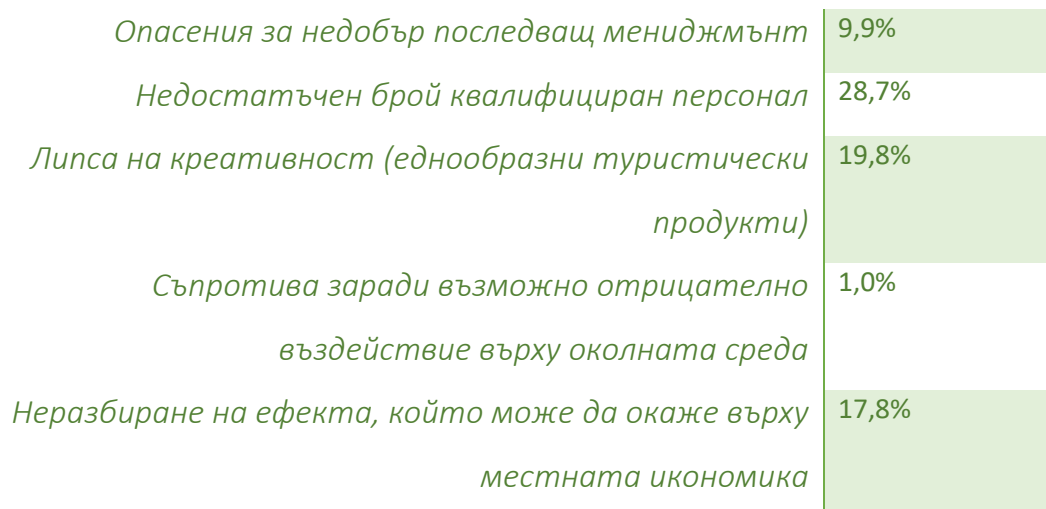
Предлагането на общи продукти преминава през обединяване на усилия от страна на общините и бизнеса за успешното предлагане на съвместни продукти. Повече от девет десети от запитаните оценяват, че това е необходимо, като едва 5% не припознават като важно обединяването на усилията на местната власт и бизнеса.

Пречки за създаване на алтернативни туристически продукти

Какви, според Вас, са основните пречки пред създаване на алтернативни туристически продукти

<i>Липса на комуникация между бизнеса и местните власти</i>	39,6%
<i>Недобра комуникация между самите местни власти</i>	15,8%
<i>Ограничени финансови средства за създаването на алтернативни туристически продукти</i>	52,5%
<i>Недостатъчно финансови средства за устойчиво предлагане на алтернативни продукти</i>	45,5%

Споразумение за изпълнение на СВОМР № РД-50-144/21.10.2016 г. за прилагане на подмярка 19.2 "Прилагане на операции в рамките на стратегии за водено от общностите местно развитие" от Програмата за развитие на селските райони за периода 2014 – 2020

Предпоставки за създаване на успешни алтернативни туристически продукти

Споразумение за изпълнение на СВOMP № РД-50-144/21.10.2016 г. за прилагане на подмярка 19.2 "Прилагане на операции в рамките на стратегии за водено от общностите местно развитие" от Програмата за развитие на селските райони за периода 2014 – 2020

Създаването и развитието на алтернативни форми на туризъм е задача, която изисква наличието на не малко условия и предпоставки. Кои и с каква тежест са тези условия според запитаните е показано на таблицата и графиката по-долу.

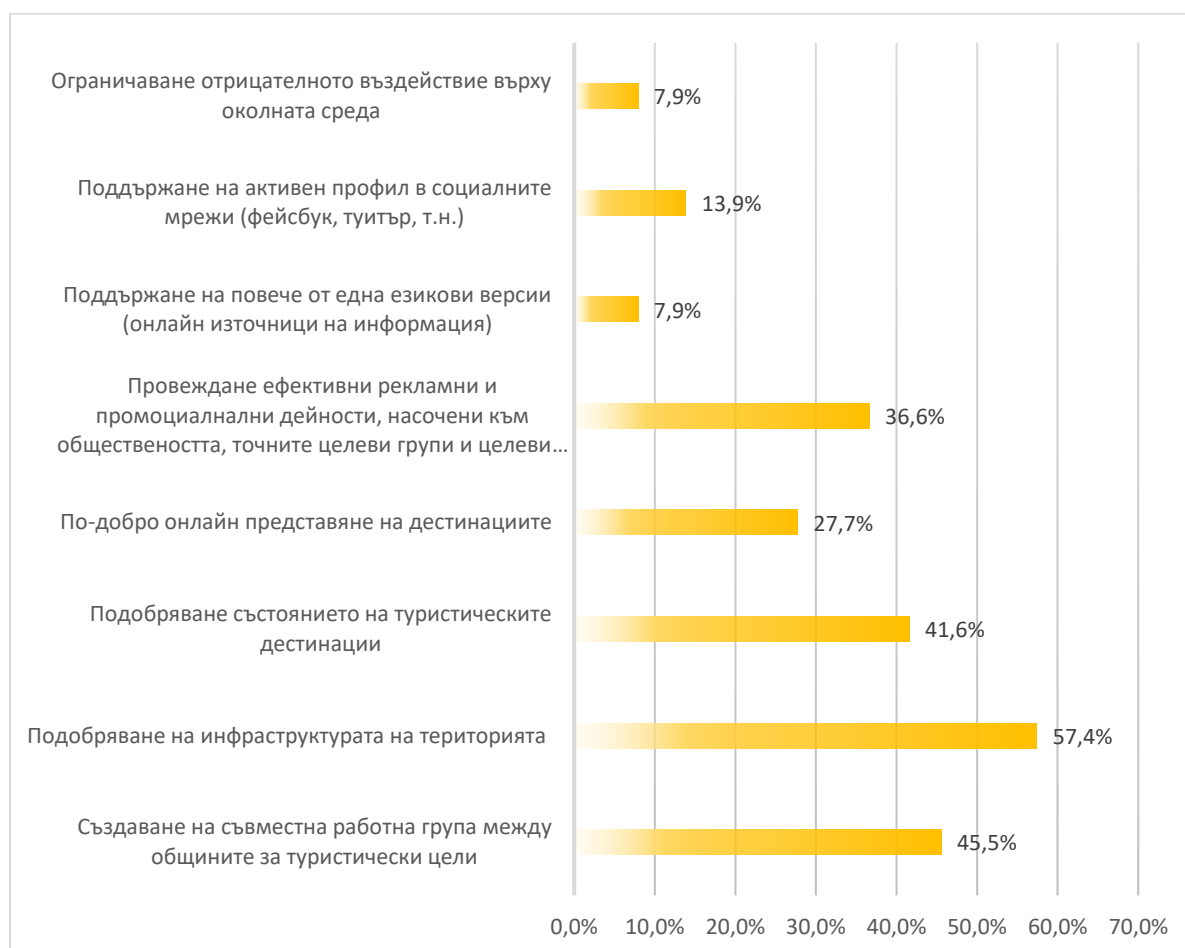
Какви, според Вас, условия (предпоставки) са необходими за инициране и създаване на успешни алтернативни туристически продукти

<i>Създаване на съвместна работна група между общините за туристически цели</i>	45,5%
<i>Подобряване на инфраструктурата на територията</i>	57,4%
<i>Подобряване състоянието на туристическите дестинации</i>	41,6%
<i>По-добро онлайн представяне на дестинациите</i>	27,7%
<i>Провеждане ефективни рекламни и промоционални дейности, насочени към обществеността, точните целеви групи и целеви пазари</i>	36,6%
<i>Поддържане на повече от една езикови версии (онлайн източници на информация)</i>	7,9%
<i>Поддържане на активен профил в социалните мрежи (фейсбук, твитър, т.н.)</i>	13,9%
<i>Ограничаване отрицателното въздействие върху околната среда</i>	7,9%

Основна предпоставка за туристическо развитие според участието е наличието на качествена публична инфраструктура. Пресечият планински терен, метеорологичните условия и други фактори, възпрепятстват изграждането и поддържането на добра пътна инфраструктура. Макар и съседни, трите общини са със неблагоприятна пътна свързаност, която възпрепятства бързото и безпроблемно предвижване между тях. Именно по тази причина, състоянието на инфраструктурата на територията е посочено като най-важната (57.4%) предпоставка за развитие на туризъм, вкл. алтернативен.

Споразумение за изпълнение на СВОМР № РД-50-144/21.10.2016 г. за прилагане на подмярка 19.2 "Прилагане на операции в рамките на стратегии за водено от общностите местно развитие" от Програмата за развитие на селските райони за периода 2014 – 2020

Необходимостта от координация за успех на такова начинание намира потвърждение и в отговора на този въпрос. Близко половината (45.5%) посочват, че е необходимо създаване на съвместна работна група между общините за туристически цели. Подобряването на общото състояние на туристическите дестинации се оценява като важно (42%) за развитие на алтернативен туризъм. Повече от една трета (36%) виждат в рекламата и промоцията на региона „Провеждане ефективни рекламни и промоционални дейности, насочени към обществеността, точните целеви групи и целеви пазари“, предпоставката за успех. Он-лайн представянето на дестинацията (28%), както и използването на социалните мрежи (14%) са важни предпоставки, които следва да бъдат отчитани според запитаните.

Степен на развитие на отделни видове туризъм на територията според мнението на респондентите

Споразумение за изпълнение на СВOMP № РД-50-144/21.10.2016 г. за прилагане на подмярка 19.2 "Прилагане на операции в рамките на стратегии за водено от общността местно развитие" от Програмата за развитие на селските райони за периода 2014 – 2020

Според Вас, в каква степен са развити на територията на Вашата община и региона следните видове туризъм?

	Не се развива	Би било добре, ако започне да се развива	Сега започва да се развива	Недобре развит	Средно развит	Развива се, но има какво още да се желае	Много добре развит	Не съм запознат
Зимен ски туризъм				5	12	15	63	
Бизнес (конгрес, семинар, тийм билдинг)	4	10						3
Еко, природолюбителски	5	30	3	5	4	5		
Екстремн, приключенски	23	21	2	9				2
Конен	56	33						2
Креативен	70	23						1
Кулинарен	49	37	6			1		
Културен	10	5	13	7	2	1	1	
Лечебен, оздравителен, СПА и балнео	2	13	2	6	11	25	26	
Ловен	12	18	3	11	9	2	10	
Развлекателен	33	4		22	9			11
Религиозен	3	17	2	11	34	12	4	1
Селски	3	3	32	5	9	18		1
Спортен	32	31	3	5	2			5
Събитиен, фестивален	14	15	2					2
Трекинг (пешеходен) и колоездене	22	35	3	1	1	7		3
Хоби-туризъм	11	17	2	1		5		12

Отговорите на този въпрос отчитат виждането на запитаните, като отговорите са най-вече гледната точка на отделната община, а не територията на МИГ като цяло. В този смисъл въпреки, че зимният ски туризъм е безспорно развит, то в отговорите на участниците от община Баните и Лъки това не е така. Това което се регистрира също така е изразеното желание да се развиват всякакви алтернативни туристически форми. С най-голяма тежест обаче са вижданията, че „би било добре, ако започне да се развива“

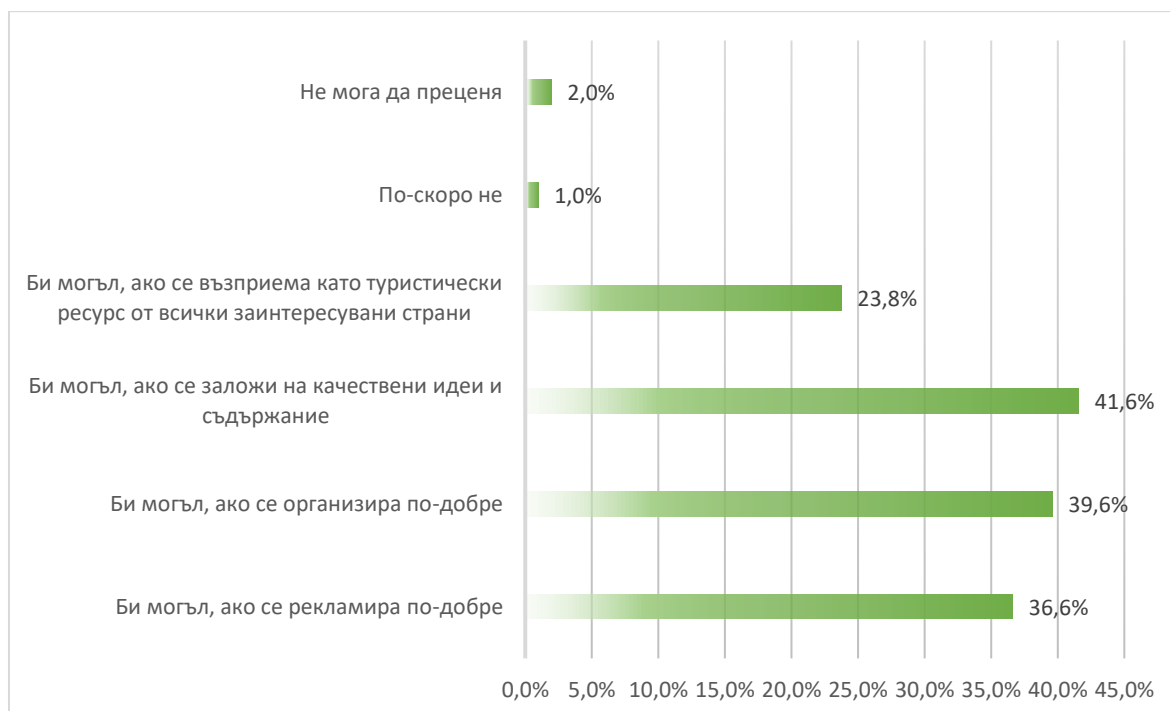
Споразумение за изпълнение на СВОМР № РД-50-144/21.10.2016 г. за прилагане на подмярка 19.2 "Прилагане на операции в рамките на стратегии за водено от общностите местно развитие" от Програмата за развитие на селските райони за периода 2014 – 2020

трекинг (пешеходен) туризъм, кулинарен, спортен и еко, природолюбителски. Туризъм, който запитаните идентифицират като „сега започва да се развива“ е селският туризъм. Като „средно развити“ се оценяват религиозният и „лечебен, оздравителен, спа балнео“ туризъм. Като „много добре развит“ и „развит, но има какво да се желае“ се очертават, категорично зимният ски туризъм и в по-малка степен балнео туризъм. Ловният туризъм (Лъки) също е посочен като развит от немалка част от запитаните, заедно със селския и религиозния туризъм. Изводът който може да се направи е, че очакванията за алтернативен туризъм са свързани с множество и най-разнообразни форми, които в своята цялост доведат до по-голяма значимост на туристическия сектор за икономическото развитие на територията.

Роля на алтернативните туристически продукти за устойчивото развитие на туризма в региона

Според Вас, може ли разработването на алтернативни туристически продукти да повлияе за устойчивото развитие на туризма в региона

<i>Би могъл, ако се рекламира по-добре</i>	36,6%
<i>Би могъл, ако се организира по-добре</i>	39,6%
<i>Би могъл, ако се заложи на качествени идеи и съдържание</i>	41,6%
<i>Би могъл, ако се възприема като туристически ресурс от всички заинтересувани страни</i>	23,8%
<i>По-скоро не</i>	1,0%
<i>Категорично не</i>	0,0%
<i>Не мога да преценя</i>	2,0%

Може ли развитието на алтернативен туризъм да повлияе сериозно върху устойчивото развитие на територията на МИГ? Отговорът на този въпрос е свързан с изпълнението на редица условия, които запитаните виждат и посочват в своите отговори. Първото и най-важно условие за това (41.6%) е да се заложи на качествени идеи и съдържание. Съдържанието на продукта е в основата на успеха, но не по-малко важен се оказва и процеса на организиране и предлагане на алтернативните продукти. Почти 40% виждат този фактор като много важен за превъзването на алтернативния туризъм в основа за местното устойчиво развитие. Рекламата е третият стълб, който ще подкрепи алтернативното туристическо предлагане на територията на МИГ. Близко една четвърт от запитваните мислят, че за успех е необходимо да има широко споделяне на тези форми от всички заинтересовани страни, поради многоаспектността и спецификите на този тип туристическо предлагане.

Реклама на местните туристически обекти

*Според Вас, рекламирани ли са достатъчно местните туристически обекти,
извън зимния туризъм?*

Да, напълно	2,0%
По-скоро да	16,8%
По-скоро не	56,4%
Не	15,8%
Не мога да преценя	8,9%

Въпросът, доколко са рекламирани туристическите обекти на територията извън Пампорово и Чепеларе дава ясен отговор, че това не се случва (72%). Само 19% са на мнение, че такава реклама има, но само 2% са убедени че това напълно е така, докато останалите 17% имат известни резерви. В отговорите на предходните въпроси, ясно проличава разбирането на респондентите, че без реклама на дестинацията и на алтернативните форми не може да се разчита на успех в предлагането. В този смисъл отговорът на този въпрос предполага активни действия за реклама на територията и на новите възможности, които тя предлага или ще предложи на потенциални туристи и посетители в бъдеще.

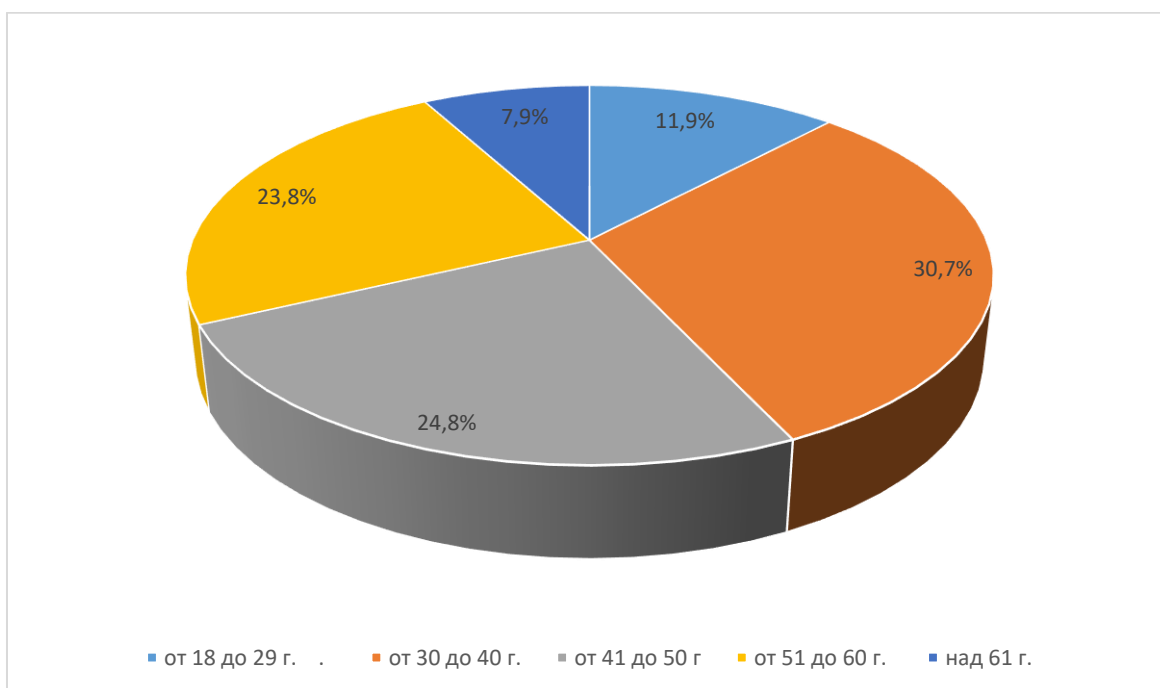

Възрастова структура на респондентите

Споразумение за изпълнение на СВОМР № РД-50-144/21.10.2016 г. за прилагане на подмярка 19.2 "Прилагане на операции в рамките на стратегии за водено от общността местно развитие" от Програмата за развитие на селските райони за периода 2014 – 2020

Вашата възраст

от 18 до 29 г.	11,9%
от 30 до 40 г.	30,7%
от 41 до 50 г.	24,8%
от 51 до 60 г.	23,8%
над 61 г.	7,9%

Видно от диаграмата, разпределението на респондентите в отделните възрастови групи е сравнително равномерно с изключение на групата на най-младите (18-29) и на-възрастните (над 61).

Полова структура на респондентите

Вашият пол:

Жена	71,3%
Мъж	24,8%

Структура по местоживееене и качество на респондента

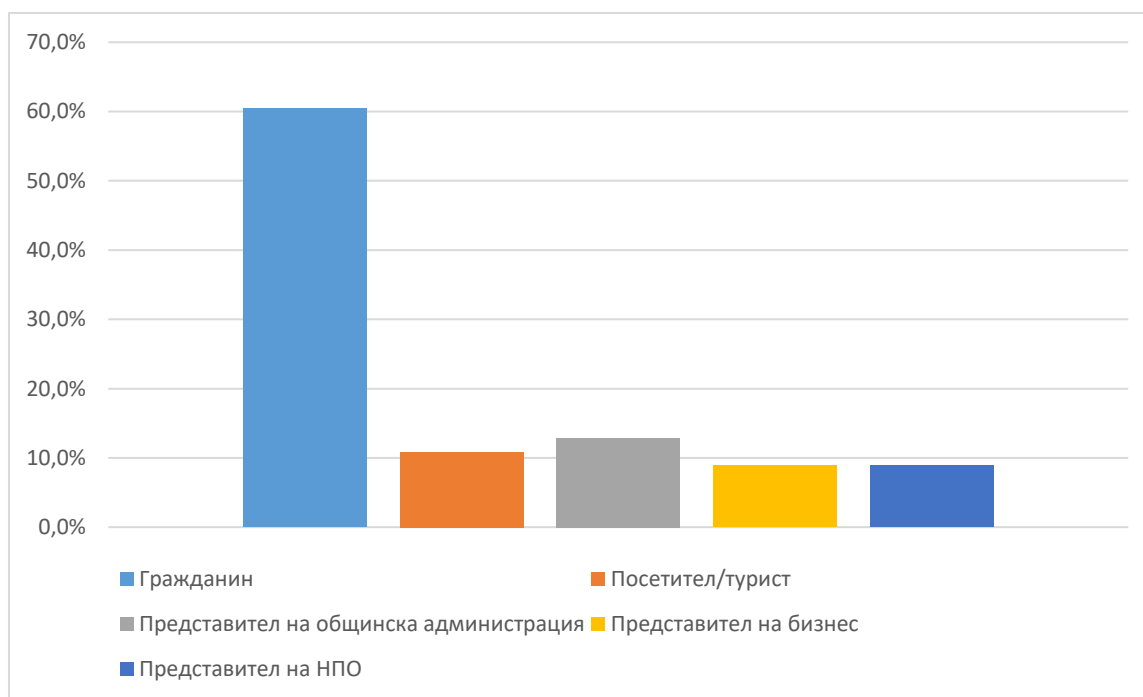
Вие сте жител на община

Споразумение за изпълнение на СВОМР № РД-50-144/21.10.2016 г. за прилагане на подмярка 19.2 "Прилагане на операции в рамките на стратегии за водено от общностите местно развитие" от Програмата за развитие на селските райони за периода 2014 – 2020

Баните	28,7%
Лъки	27,7%
Чепеларе	29,7%
друга	13,9%

Вие попълвате анкетната карта в качеството си на:

Гражданин	60,4%
Посетител/турист	10,9%
Представител на общинска администрация	12,9%
Представител на бизнес	8,9%
Представител на НПО	8,9%

VIII. Малки населени места с потенциал за туристическо предлагане на територията на МИГ Преспа

Идентифицирането на населени места на територията на МИГ Преспа с туристически ресурси е извършено на основата на информацията в общинските планови документи за потенциала и степента на развитие на туризма в тях и най-вече на резултатите от проведеното анкетно проучване. Отчитайки субективния елемент в процеса на преценка на потенциала на определена територия за определен вид развитие, както и елемента на „местен патриотизъм“ с известна вероятност за надценяване може да приемем, че идентифицираните населени места имат такъв потенциал. Наличието на този потенциал не означава непременно, че той може да бъде развит и то в такава степен, че да има стопанско значение както за местната общност така и за самите предприемачи. Реализирането на този потенциал е в зависимост, както от външни фактори (туристическо търсене, туристическа мода) така и от редица вътрешни фактори. Сред тях основният е човешкият ресурс. За съжаление, процесът на обезлюдяване на територията е много динамичен и носи рискове за нейното развитие в бъдеще. Този процес е най-силно изразен в малките населени места на трите общини, които очаквано се припознават като носителите на възможността за развитие на алтернативен туризъм. В този смисъл оползотворяването на природния и културния потенциал на района е лимитирано от човешкият фактор. На второ място, но не и по значение са инвестиционните възможности на местните жители. Отговорът на този въпрос, очертава втори проблем за възможността този потенциал да бъде реализиран. Спецификите на този вид туризъм поставят в центъра на успеха човешкият фактор. Не е реалистично да се очаква, че много хора с финансови възможности извън района ще се преместят да живеят в района. Отчитайки тези обстоятелства възможността за оползотворяването на туристическия потенциал на малките населени места следва да се разглежда по-реалистично.

Приемайки пазарните фактори като индикатор за наличен потенциал и на базата на извършени инвестиции в туристическа инфраструктура (места за настаняване, заведения за хранене и развлечения, туристическа инфраструктура за достъп и др.) можем да приемем, че няколко населени места на територията имат и разгръщат този потенциал. Тези населени места са повече в община Чепеларе и по-малко в община Лъки и Баните. Село Проглед е едно от тези населени места, което има сравнително добре

изградена база за настаняване, която се оползотворява през зимния сезон от туристите практикуващи зимен туризъм. Тази база, отчасти е натоварена и през летния сезон, което създава предпоставки за устойчивост на тази дейност и възможност за осигуряване на доходи на заетите лица, позволяващи им да продължават да упражняват тази дейност. Друго населено място, което реализира своя потенциал и то изключително в алтернативни туристически форми е село Орехово, също от община Чепеларе.

В Орехово се развива селски екологичен туризъм. Има над 10 къщи за гости, с над 160 легла. В Орехово и в околностите му има 24 параклиса, които са неповторими и интересни, описани в книгата "Летопис за село Орехово " През селото минава най-дългата в България екопътека, която започва в с. Хвойна и стига до Гърция. Тук се намира и скалният феномен Костен камък, който е обявен за природна забележителност. Други забележителности са:

- Водопадът Скакалото, който се намира на 1 км от селото, по пътя за х. „Персенк“;
- На около 12 км югозападно от селото, в близост до х. „Персенк“ и връх „Малък Персенк“/ 2091 м./ се намира древен стар път известен като „римски път“;
- Чудните мостове – оформени са от реката Айдарско дере /границата между земите на Орехово и село Забърдо/;
- В Орехово има смесена фолклорна група за автентични песни, която, прави представления и пред гостите на селото, любители на това изкуство.
- Има богата историческа сбирка в старото читалище, където гостите могат да се запознаят с интересни неща свързани с историческото минало, бита на хората от този край.

Село Борово община Лъки развива своя туристически потенциал, благодарение освен на природните си дадености и на това, че е в непосредствена близост до „Кръстова гора“, която е обект за поклонически туризъм. Близо до селото (7 км) се намира манастирът Св. Троица – разположен на връх Кръстов (1418 м) и оттам е придобило публичност като Кръстова гора. Има поверие, че на този връх грузински монаси от Бачковски манастир са заровили част от кръста Господен, който са откупили от султана в Цариград. В близост (на около 14 км) се намира единственият развъдник на кафява мечка в България.

В община Баните не се откроява друго населено място освен село Баните, което да е успяло да реализира своя потенциал. Баните е известно с минералната вода, чиято температура при извирание е 43 °С и е уникална по състав. Благодарение на нея има изградени балнеоложки центрове и спа хотели, които са търсени от туристи и посетители.

Освен тези населени места и в редица други са изградени места за настаняване, които приемат туристи предлагайки туристически продукти различни от зимен ски туризъм. Тези населени места фигурират и в резултатите от проведеното анкетно проучване. То показва, че местните жители припознават още много от своите територии, като такива с туристически потенциал.

От община Чепеларе освен Проглед и Орехово, такива места са селата: Забърдо, Зорница, Павелско и Хвойна.

От община Лъки освен Борово с туристически потенциал са почти всички други населени места – Манастир, Дряново, Югово, Белица и Здравец.

Картината в община Баните не е по-различна. Там повечето от населните места в общината са припознати като такива с туристически потенциал. Такива са: Глогоино; Вишнево; Сливка; Оряховец; Давидково; Гълъбово; Загражден; Босилково; Дрянка и Малка Арда.

IX. Изводи и препоръки

Развитието на различни форми на алтернативен туризъм на територията на общини Чепеларе, Лъки и Баните е обусловено от наличните природни и културни дадености на територията на трите общини. Този потенциал е отчетен в съществуващите планови документи на местно и регионално ниво и на тази основа са планирани интервенции, които да реализират този потенциал и да го превърнат в ключов фактор за местно развитие. С голяма степен на вероятност можем да приемем, че в стратегическите документи на трите общини и в следващия планов период ще бъдат заложили цели в посока на развитие на алтернативен туризъм на територията. Наред със силните страни, трябва да отчетем и действието на някои фактори, които ограничават развитието му.

Такива, например са имиджовите фактори – недостатъчно ясната разпознаваемост на

територията, като туристическа дестинация за алтернативен туризъм. Ако тези фактори са по – лесно преодолими, то изграждането и поддържането на качествена публична инфраструктура за достъп е изключително трудно за осигуряване условие, предвид на необходимите финансови ресурси за това. Достъпността до територията, която се осъществява по един основен път (Асеновград – Смолян) е в основата на развитието на туризма. Сравнително по-голямата отдалеченост на района от столицата на страната, (която е най-значимия вътрешен генератор на туристически поток) в сравнение със Стара планина, Пирин и Рила, които се явяват конкуренти на Родопите, оказва влияние при избора на дестинация за краткосрочни пътувания. Допълнена с недобрата пътна мрежа, картината не е в полза на района.

Другият сериозен проблем за развитието на туризма в частност алтернативния туризъм са човешките ресурси. Квалифицираните кадри са недостатъчни, няма достатъчно туристически аниматори, водачи и други специалисти. По мнение на представители на туристическия бранш това е сериозен проблем, който и в момента възпира развитието на туризма на територията.

Анализът на регистрираните места за настаняване на територията на МИГ показва, че на територията има достатъчно средства за подслон, които да обезпечат развитието на алтернативни туристически форми. Средният капацитет на местата за настаняване, може да посрещне нуждите на групи, които са обичайно от 8 до 12 -15 лица.

Базите за настаняване не са концентрирани само в няколко по-големи населени места, а и в по-малките села, което е предпоставка за по-широка териториална локализация на настоящи и бъдещи туристически дейности, т.е. може да се приеме, че на територията на МИГ има изградена база за настаняване, която може да обезпечи в голяма степен, развитието на алтернативен туризъм.

Осигуреността със заведения за хранене и развлечения е значително по неблагоприятна в сравнение с местата за настаняване, отчитайки факта, че наличната база за хранене и развлечения е концентрирана в точките за масов туризъм – к.к.Пампорово и гр. Чепеларе. Налице е значително оптимистична картина на разбиранията за наличие на алтернатива на масовия туризъм. В тази картина възможността за развитие на селски туризъм е оценена най-високо. Почти две трети виждат в селския туризъм алтернатива на зимния.

Налице е разбиране, че има необходимост от създаване на общи туристически продукти, както между трите общини, така и с други общини и територии.

Създаването на общи продукти, предполага в по-голяма степен координация между предлагачи и ползватели. Необходимостта от структура, която да бъде посредник, както между различните участници на туристическия пазар е осъзната в много голяма степен. Предлагането на общи продукти преминава през обединяване на усилия от страна на общините и бизнеса за успешното предлагане на съвместни продукти.

Необходими са активни действия за реклама на територията и на новите възможности, които тя предлага или ще предложи на потенциални туристи и посетители в бъдеще.

Оползотворяването на туристическия потенциал на територията ще зависи в голяма степен и от това доколко заинтересованите местни публични и икономически субекти успеят да изградят и наложат на туристическия пазар, собствен позитивен имидж на територията – ясен и разпознаваем.

Налагането на района като дестинация за алтернативен туризъм на вътрешния и международния пазари зависи пряко от професионалното планиране и провеждане на качествени комуникационни кампании сред целевите публики (потенциални туристи), както и сред факторите, влияещи върху туристическия избор (турагенции, туроператори, туристически борси и т.н.).

Х. Добри практики от някои европейски страни, вкл. България на територии с идентичен или близък профил на МИГ

Ferme Auberge de Trouilles, Франция

Комплексът се състои от ферма, къща за гости, в която се предлага настаняване в 5 отделни стаи и 4 елегантни селски къщи с басейн. Гостите могат да избират между полупансион и пълен пансион. Стаите са с максимален капацитет от 15, а къщите с максимален капацитет – общо 21 души. Всяка къща разполага с отделна кухня за приготвяне на храна, самостоятелна баня, тоалетна, открита тераса и споделена барбекю. Една от къщите е пригодена за хора с увреждания. Цените са разпределени в висока сезонна, ниско сезонна и извън сезонна. Домашни любимци са разрешени. Комплексът разполага с голяма зала с мултимедия и WiFi връзка - пр предлага за специални събития като сватби, панаири, изложения, приеми, семинари и бизнес срещи.

В ресторанта гостите могат да се насладят на селскостопанските продукти и месо, произведени директно в стопанството на собствените или да си купят земеделски продукти за собствена консумация.

Допълнителни иновативни услуги, които комплексът предлага:

Логото на пшеницата на положения сертификат "Житниците на Франция" е гаранция за спокойна и естествена среда за семейството и приятелите си, далеч от градския шум. Децата имат възможност да изживеят незабравими мигове с образователна обиколка на фермата, наречена "Деца на почивка", по време на която те могат да се запознаят с целия цикъл на производство на селскостопански продукти. По всяко време и във всеки сезон има нещо интересно за всички възрасти: запознаване с техниките за производство на вино, доене на крава, лов, езда, пешеходни или велосипедни турове, културни обиколки на музеи и исторически забележителности. Фермата предлага също и:

- **Дегустация на вино в комбинация с различни видове домашно сирене** - за да опитат местните продукти от лозята и млечните продукти от домашно отглеждани кози и овце, собствениците Жан-Франсоа Гуфроу и Фредерик канят клиентите да се наслаждават на козе сирене поднесено с чаша вино.
- **Дегустация на гъши дроб и червено вино от лозята, последвано от пай с домашно сладко от круши от овощната градина на фермата;**
- **Кулинарно пътешествие, целящо да докосне всички пет сетива на туристите и Училище** за готвене, в което туристите получават ценни знания и умения за това, как се приготвя здравословна храна, как да използват биологични продукти, както и тайни рецепти от региона. Клиентите се учат, как да се разграничат различни сортове грозде, как да се направи разграничение вкусове, как да открият вкусове.

В края на престоя си туристите могат да си купят пресни продукти, които сами да си наберат директно от фермата. Фермата произвежда вина в съответствие с древните традиции за производство на вино в хармония с наймодерните технологии. Производството съдържа различните видове вина, характерни за района и целящи да покажат най-добре особеностите на района.

Ferme Auberge de Trouilles притежава сертификат Житниците на Франция, Bienvenue à la Ferme, Épis Gîtes de France, чийто знак за качество е три житни класа.

Източник на информация: <https://gite-lestrouilles.jimdo.com/>

"Бутиков хотел „Инспира Санта Мария“ – примерът на Португалия

Хотел „Инспира Санта Мария“ в Лисабон, Португалия, е награден от световната туристическа асоциация за най-иновативно предприятие в туризма за 2014 г. Хотел Inspira Santa Marta Hotel оазис на спокойствие и хармония, което е конструиран и обзаведен изцяло с принципите на Фън Шуй. Всяка област на Inspira Santa Marta Hotel е проектирана като отчетени най-добрите условия за оптимизиране на принципите на китайската философия Фън Шуй. Украсата е внимателно подбрана

и повечето стаи са разположени в съответствие с основните си функции и енергии според Фун Шуй. Гостите на хотела могат да усетят присъствието на петте елемента на философията Фън

Споразумение за изпълнение на СВОМР № РД-50-144/21.10.2016 г. за прилагане на подмярка 19.2 "Прилагане на операции в рамките на стратегии за водено от общностите местно развитие" от Програмата за развитие на селските райони за периода 2014 – 2020

Шуй: метал, дърво, вода, земя и огън. Хотелът е съобразен изцяло и с най-добрите „зелени практики“

Иновативна идея за привличане на нови клиенти в хотелския бизнес, хотелът-замък “Le Relais Saint Roch”

„Реле Сен Рош“ е луксозен хотел-замък в малко известния регион Лозер във Франция. Поради западането на туризма в региона, хотелът използва своя уеб-сайт, за да привлече повече клиенти и да изгради клиентска база.

Иновативното решение:

Добавена е он-лайн ротативка към интернет сайта на хотела, което е отнело точно 3 месеца време и няколко хиляди евро. Чрез новото въведение посетителите на уебсайта могат да играят и да участват в томбола за безплатна почивка в замъка – попълвайки в замяна своите координати за връзка. Участниците в играта също така биват поканени да се абонират за бюлетина на хотела, от където могат да се запознаят редовно с нови и атрактивни оферти на хотела. Благодарение на иновацията хотелът успява да създаде база-данни с повече от 15 000 контакти. Спечелилите награди често остават за по-дълго време, генерирайки приходи за хотела. След стартирането на играта, оборотът на хотела се е увеличил с около 10%. Внедрената иновация осигурява нещо повече от забавление. Онлайн играта успява бързо да възвърне направената инвестиция, привличайки повече посещения и увеличавайки трафика към уеб-сайта, а също така и да повишат рейтинга на сайта в търсачките.

Интернет сайт на хотела: www.relais-saint-roch.fr

Ресторантите Inamo в Лондон – примерът на Англия

Ресторантите Inamo в Лондон, Англия предлагат интерактивни маси и изключителен интерактивно кулинарно шоу и забавления в сърцето на Лондон. Ресторантите използват уникална технология на електронна маса за хранене, която дава възможност на клиентите да правят интерактивни поръчи, да играят игри, а дори и да гледат готвачите, как приготвят техните ясия на живо чрез технологията „ChefCam“. Туристите могат да си взаимодействат с масата и да изберет своя собствена тема на маса, да поръчат елементи от богатото мултимедийно меню.

Концепцията и онлайн порталът „Like a local“ – примерът на Естония

Концепцията „Like a local“, която естонската иновативна компания Local Guide Ltd разработва се концентрира върху предлагането на интересни предложения онлайн (за хранене, настаняване, забавление и др., които местните хора от региона използват. Концепцията дава възможност на туристите да се запознаят отблизо с местния живот, бит и култура. Редакторите на онлайн платформата пишат независими и обективни мнения за любимите си места. Базата данни включва хранене, нощен живот, пазаруване, спане и активни възможности за туризъм.

„Велотуризм в Румъния“

Клуб Нароса, Румъния създава 100 уникални по рода си веломаршрута за туризъм и велосипедни обиколки в района на Клуж, Румъния. Всички 100 предложени маршрути са

Споразумение за изпълнение на СВОМР № РД-50-144/21.10.2016 г. за прилагане на подмярка 19.2 "Прилагане на операции в рамките на стратегии за Водено от общностите местно развитие" от Програмата за развитие на селските райони за периода 2014 – 2020

привлекателни за туристите чрез уникални пейзажа, и са предназначени за колоездачи, които искат да осъществят едно незабравимо пътуване на две колела в района на Клуж. Маршрутите са групирани по степени на трудност – от лесни обиколки, отнемащи 1-2 часа, до по-големи преходи от 7-8 часа. В рамките на инициативата е разработена и издадена карта с всички 100 маршрута, която да служи за ориентир на всички почитатели на велосипедния туризъм.

Интернет сайт на организацията: www.ccn.ro

Италия – община Спечия

Община Спечия се намира в Южна Италия, провинция Лече (Регион Пулия), в сърцето на нос Санта Мария ди Лука, който е граничната точка, отделяща Йонийско от Адриатическо море. Това е местност с богата природна и културна стойност и важен център на селскостопанската икономика в региона. Общината е ярък пример за пресечна точка на традициите и иновациите. Например, на територията ѝ се намира замъкът Протонобилисимо, датиращ от 15 век, както и обществено достъпен Център за напреднали дигитални услуги. Характерното за общината е, че от фасадите на сградите са премахнати всички телефонни и електрически кабели, както и че пътната настилка от 19 век е била възстановена.

Възстановени са и стари подземни мелници за добиване на олио (някога пещерите в местността са служели за добиване на зехтин) и магазинът за тютюн в село Кардилиано. Старият замък Протонобилисимо съхранява местната мултимедийна библиотека и мултифункционален филмов архив на Европейското Средиземноморие.

Проектът на общината е реализиран с финансовата подкрепа на Международният съвет за кино, телевизионна и аудиовизуална комуникация на ЮНЕСКО. Традиционните фермерски дейности са трансформирани в сектор за производство на билки, съставляващ много важна част от икономиката на Спечия, тъй като след тяхното събиране и обработка те се лансират в специализирани магазини. Пример за устойчиво развитие е усилието на новият Туристически център, който функционира като еко-селище и използва алтернативни източници на енергия, като вятърна и слънчева енергия. Община Спечия е възстановила също така голяма част от типичните за региона гозби. В областта на културата, общинската администрация е възстановила бившия францискански черен манастир, датиращ от 15 век. Важен международен туининг проект за младите хора привлича участници от Спечия и други села от Финландия, Германия, Унгария и Полша.

Испания - област Навара, община Лумбиер

Проектът, който ще бъде разгледан като добра практика носи името „Еко- туризъм в защитените зони на Лумбиер, Навара“. Проектът засяга планиране в областта на еко-туризма и управление на защитените територии, включени в община Лумбиер (Навара, Испания), както и разглеждане и оценка на съществуващите ресурси. В рамките на проекта целта е била да се промени до тогава провежданата пасивна политика с активна, ангажираща всички местни структури и фирми. Първоначално тя се е провеждала в областта на планирането и управлението на общественото ползване на териториите, тъй като това са били областите с най-много конфликти между

Споразумение за изпълнение на СВOMP № РД-50-144/21.10.2016 г. за прилагане на подмярка 19.2 "Прилагане на операции в рамките на стратегии за Водено от общностите местно развитие" от Програмата за развитие на селските райони за периода 2014 – 2020

различните организации, но и са предоставяли най-много възможности на местното население да генерират приходи и по-висока заетост.

Схемата се е основавала на три стълба:

- Създаване на разнообразна база за настаняване и подобряване на инфраструктурата;
- Заетост на местни групи от населението, които трудно биха били заети в селските райони;
- Изграждането на обща система за управление.

До ден днешен тази система за планиране и управление е един от принципните източници за заетост в областта. Тя се отличава и със забележителната възможност за трансформирането ѝ в други области, като е провокирала редица други инициативи в област Навара.

Испания - Проект „Селски туризъм АМБЕР“

Проектът „Селски туризъм АМБЕР“ е реализиран по програма Леонардо да Винчи и е имал за цел разработването на програма за самообучение на професионално ниво в областта на селския туризъм. Програмата за обучение се фокусира върху възможностите в целевата област за бъдещи и настоящи предприемачи и работници. В нея се разглеждат дисциплини като маркетинг, гостоприемство, привличане на клиенти с допълнителни дейности в областта на селския туризъм.

Проектът е адресиран към нуждите на настоящите и бъдещите предприемачи и служители в областта на селския туризъм, малки и средни предприятия, регионалните и местните организации за развитие на сектора, както и за безработните хора. Основната целева група на проекта АМБЕР са били предприемачите, които вече са ангажирани в сектора, предприемачите, които искат да започнат развитието на такава дейност, както и студентите по туризъм. Бенефициенти са били предоставящите услуги, европейските организации в областта на селския туризъм, държавните институции, както и организациите за професионално обучение.

Изпълнението на проекта започва през октомври 2005 и продължава две години.

Крайни продукти от проекта са следните модули за обучение:

- „Умения в областта на информационните технологии в селския туризъм – повишаване на предприемаческите възможности и маркетингов потенциал“ – съдържа интерактивен обучителен материал „Как да създадете и публикувате свой собствен туристически уеб сайт“;
- „Основни принципи на гостоприемството при малки заведения в областта на селския туризъм“;
- „Дейности в областта на селския туризъм – допълнителни атракции за клиентите“ – включва четири под-модула: „Вкусотийки – идея за тапас (традиционни испански мезета)“, „Водене на турове“, „Развлекателен риболов“, „Сауната в селския туризъм“.

Модулите са предоставени на CD (с интерактивни елементи) и на хартиен носител. Модулите са разработени, като са взети предвид всички специфики на регионите в отделните държави:

Споразумение за изпълнение на СВОМР № РД-50-144/21.10.2016 г. за прилагане на подмярка 19.2 "Прилагане на операции в рамките на стратегии за Водено от общностите местно развитие" от Програмата за развитие на селските райони за периода 2014 – 2020

национално законодателство, социо-културна среда, географско разположение, стандарт на живот и сертифициране на хотелите.

Австрия – Пиелахтал

Пиелахтал (регион Моствиртел, провинция Долна Австрия) е долина от алпийските предпланини и е избрана за победител сред двадесет и четири кандидата. Там културата, природата, начинът на живот, занаятите и специалитетите се обединяват, за да формират мрежа от иновативни продукти. „Дирндл“ или „Корнел“, известен още като череша, е много стар вид, който се отглежда като „търговска марка“ на долината. „Дирндл“ се представя като туристическа атракция, същевременно атрактивна и образователна. Иницирайки проекти, които съчетават селско стопанство, занаяти и туризъм, както и доклад за устойчивост на националните богатства, Пиелахтал е заслужил титлата „Най-добре развиваща се селска дестинация“.

В Пиелахтал живеят около 18 000 души. В равнината базата за нощувки е около 800 легла, като регистрира около 42 000 леглоденонощия на година. Пиелахтал е известна със своята красива природа, както и с изключително устойчивото си развитие. Железницата Мариазелербан минава през Пиелахтал, като свързва столицата на провинцията Пьолтен с град Мариазел.

В Пиелахтал устойчивостта е традиционна. В миналото фермерството е оформяло

живота в долината, като заема значителен дял от местните приходи и до днес. Човешката дейност се развива около отглеждането на добитък, птици, овце, билки и плодове, както и най-типичния плод за областта - сайдеровата круша.

Идеята за развитието на Пиелахтал като Еко-регион се е зародила през 1994 г. „Еко“ се отнася едновременно за екология и икономика. Целта е регионът да остане екологично непокътнат и икономически процъфтяващ,

съчетаващ почивката и развлеченията.

През 1996 г. е създадена Общност за регионално планиране на Пиелахтал, която има за цел да изпълнява местните регионални стратегии.

В развитието на региона, освен на екологията и икономиката, се набляга и на изграждането на мрежи и оползотворяването на културните ресурси. Иницирани са множество културни проекти, сред които „Дни на пиелахталските творци“, редовни програми с фолклорна музика в местните ханове и срещи с директора на Виенския младежки хор.

Интегрирания туризъм осигурява подкрепа и стимули за местното население да предлага туристически продукти. Устойчивостта на региона се отнася не само до характера на предлаганите продукти, но и до начина на комуникация.

Гостите имат възможността да научат принципите и предимствата на устойчивото градинарство и преработката на плодове и билки. В долината има множество маршрути и градини, където туристите могат да се разхождат. Общата дължина на пътеките е 1000 километра.

Съществува голямо разнообразие от грижливо отглеждани природни пейзажи, градини на местните жители, градините Щайншалер. Квалифицирани екскурзоводи разкриват факти за възможностите за разходки, местните пещери и природата.

В долината са изградени два изключителни хотела – Steinschalerhof и Steinschaler Dörfli (малко село в планината). И двата хотела са били автентични ферми, като днес представят висок стандарт на обслужване. Тези „природни хотели“ са оформени в типичен за региона стил с употребата на много дървен материал и безброй малки детайли. Разположени в тяхната прекрасна природна среда, те предоставят най-съвременните удобства.

Проучванията сочат, че устойчивостта и здравето ще стават все по-важни фактори за туристите в близкото бъдеще. Ето защо в Пиелахтал се планира разработването на редица проекти, които ще се концентрират върху тези два аспекта. В тази връзка, ще се насърчава включването на здравословни упражнения в туристическите пакети.

Регионът на Пиелахтел се различава от останалите по:

- *Трансфер на потенциал:* Докладът за устойчивост на региона е уникален за Австрия и в ролята си на добра практика може да послужи за пример на други дестинации.
- *Здраве – темата на бъдещето:* на база на медицински проучвания е развита темата за здравето, като са изготвени и редица академични анализи. Разработеният продукт се основава на лекуване на дисфункции в метаболизма.
- *Здраве и екология:* документирано е взаимодействието между здравето и екологията - „Градини за устойчивост“, които имат голям потенциал за развитието на "уникално предложение за продажба" (маркетингова концепция, според която компаниите правят уникални предложения на клиентите, с което ги убеждават да преминат към тяхната марка).
- *Интегриран туризъм:* изразява се в сътрудничество между фирми от различните сектори – напр. туризъм, селско стопанство, търговия и местни асоциации.

Гърция – община Галаксиди

Галаксиди Фокидос, пристанищният град на северното крайбрежие на Коринт Гулф, има стратегическо географско положение, запазващо непокътнато благородното минало. Градът е оформен като традиционна общност, която се отличава с известните капитански къщи. Невероятното културно наследство заедно с обичаите придават уникален вид на града. Ето защо, благодарение на своите природни, културни и социални ресурси, общината развива един конкурентоспособен туристически сектор. Основните фактори за определяне на туристическото развитие на района са:

- Туристическите ресурси на района и тяхното подходящо използване за създаване на конкурентни предимства;
- Търсенето в сектора на туризма като резултат на специфичните мотиви насърчаващи туристите да пътуват;
- Социо-професионалните групи, целящи печалба и други фактори, включени в създаването на туристически продукти и влияещи на управлението на туристическото развитие;

- Стандартите на туристическото развитие в конкретната област играят важна роля при създаването на основи и услуги;
- Туроператорите влияят на туристическото търсене;
- Формираната туристическа политика.

Дестинацията Галаксиди често страда от пренаселване. Това засяга нормалното функциониране на областта и оказва негативно влияние на туристите, както и на местното население. Това поражда въпроса има ли „граница“ на туристическото развитие или „колко туристическо развитие“ може да поеме конкретната дестинация. Този проблем се наблюдава често в крайбрежните региони. Галаксиди съчетава различни разнообразни туристически атракции, които са изключително подходящи развитието на туристически дейности, като плажове, крайбрежна зона, археологични забележителности, църкви и пещери. Болшинството от хотелите в общината са основно малки семейни хотели и къщи за гости (2-4 звезди), заемащи малка площ. Хотелиерите в Галаксиди нямат подходящо туристическо образование и са негативно настроени спрямо обединението с други представители на туризма.

Имайки предвид тези особености на общината, основните цели на стратегията за туристическо развитие по отношение на туристическия продукт, туристическия пазар и туристическата индустрия са:

- Преструктуриране и обогатяване на местния туристически продукт;
- Подобряване на качеството на туристическия продукт;
- Дифузия на туризма в областта;
- Разширяване на туристическия пазар и удължаване на туристическия сезон;
- Постоянен и обединен от една тема маркетинг и публичност на община Галаксиди;
- Преструктуриране на разпределението на основите в туристическия сектор;
- Оползотворяването на природните малки и големи планински територии за развитието на алтернативни форми на туризъм;
- Опазване и проектиране на културните ресурси и тяхната връзка с туризма.

Предвид предложените мерки за туристическата политика в Галаксиди, са включени и няколко взаимозависими категории:

- Инвестиционни мерки, срещащи се в публични и частни инвестиции в областта на туризма;
- Административни мерки засягащи основно опазването и подобряването на природните ресурси в района на Галаксиди;
- Мерки в областта на образованието – обучение на служителите в областта на туризма.

При изпълнението на поставените цели Префектурата на Централна Гърция трябва да: а) състави и изпълни регионален план за развитието на туризма; б) да извърши туристическо изследване; в) подобряване на човешките ресурси и тяхното професионално обучение.

На второ ниво, Префектурата Фокида трябва да: а) развие и изпълни професионална политика за развитие на туризма и маркетингов план; б) подобряване на фундаментите и услугите и в) защита на околната среда.

На трето ниво, община Галаксиди следва да преследва следните цели: а) съставяне и изпълнение на местен план за развитието на туризма; б) изграждането на градски, социални и туристически фундаменти, в) популяризиране на местния туристически продукт; г) опазване на околната среда и осигуряване на нейното устойчиво поддържане; д) създаване на местен научен клуб за прилагане на местната туристическа политика.

На четвърто ниво, по отношение на сътрудничеството между публичния и частния сектор, следва фокуса да се съсредоточи върху: а) защита на печалбите на участниците; б) оформяне на местните политики за туристическо развитие и в) насърчаване на постоянно професионално обучение.

На пето ниво, частните туристически организации в Галаксиди трябва да следват различни стратегии с цел да се справят с конкуренцията. Основна роля тук има маркетинговата политика на организацията, развитието на човешките ресурси, внедряването на информационни технологии, сътрудничество с местните власти с цел създаването на нови организации. Основната цел на тези стратегии е използването, управлението, популяризирането и защитата на туристическите ресурси в Галаксиди, както и развитието на нови форми на туризъм или засилването на съществуващите такива.

На база на формулираните стратегии се изготвя план за действие, в който са описани стъпките за материализиране на дефинираните вече цели. Той е разделен на хоризонтални дейности и тип туризъм.

Маркетингова стратегия на общината

Препоръчва се създаването на офис за туристическо и културно популяризиране. Новата услуга ще се помещава в сградата на община Галаксиди. Агенцията за популяризиране на туризма и културата е иновативна концепция и цели свързването на публичния с частния сектор.

Необходимо е и създаването на маркетингов и комуникационен план на местно ниво, който да цели опазване, инициране, документиране, оценка и развитие на основни и второстепенни елементи съставлящи туристическият продукт на Галаксиди.

Друг важен маркетингов елемент е рекламирането в местната, националната и международната преса, участието в национални и международни туристически изложения, както и интернет рекламата.

Мрежа от геопаркове

Проектът озаглавен „Геопаркове: идеална дестинация за алтернативен туризъм и образователни дейности в селските райони на Европа” засяга сътрудничеството между 7 територии, съдържащи признати геопаркове, членки на Европейската мрежа на геопарковете. Партньорите по проекта са от пет европейски държави и прилагат проекти за местно развитие в рамката на общностната инициатива Leader +.

Споразумение за изпълнение на СВОМР № РД-50-144/21.10.2016 г. за прилагане на подмярка 19.2 "Прилагане на операции в рамките на стратегии за Водено от общностите местно развитие" от Програмата за развитие на селските райони за периода 2014 – 2020

Геопарковете, които участват в програмата, са членове на Световната мрежа на геопарковете, установена от ЮНЕСКО, което потвърждава уникалността и важноста на тяхното геоложко наследство.

Според ЮНЕСКО „геопарк“ е територия, която включва геотопни зони с изключителна геоложка важност и уникалност и които територии са защитени. Геопарковете могат да включват и елементи, различни от геологията като архитектурни забележителности, територии от специален екологичен, исторически или културен интерес или дори територии използвани за икономическо развитие.

Европейската мрежа на геопарковете е основана през 2000 г. от четири LEADER II зони с подкрепата на инициативата LEADER IIC. Тя е създадена със съдействието на подразделението на ЮНЕСКО “Отдел науки за земята”. Днес в мрежата членуват 31 геопарка от 12 страни-членки на ЕС и 1 страна-кандидат. Основната цел на мрежата е устойчиво развитие на селските райони чрез популяризиране на геоложкото наследство на територията на всеки геопарк.

Предвидено е партньорите да участват в общи дейности по създаване на стратегии за насърчаване на алтернативния туризъм чрез разработването на нови политики за развитие, нови продукти и нови методи, експериментирание в областта на тези въпроси и извършването на дейности по опазване на геоложкото наследство.

Основната цел на проекта е да популяризира геопарковете като идеална дестинация за обучителни и развлекателни дейности на открито. Проектът е фокусиран върху младите европейски граждани. Тъй като целевата група се състои предимно то ученици, образователни дейности се извършват във всеки геопарк. Поради факта, че целевата група е съставена от представители на различни възрастови групи (от ученици до студенти), образователните материали са съобразени с потребностите на различните посетители.

В рамките на проекта се провеждат проучвания върху развитието на алтернативния туризъм и образователните дейности в селските райони на Европа. Предоставят се съвети на нови геопаркове относно подобряването на тяхното състояние и покриване на международните стандарти за качество. Специални консултанти от членуващите територии проучват новите кандидатури. Настоящата ситуация и нивото на туристическите услуги се изследват и сравняват с европейските геопаркове. На базата на това проучване се оценяват съществуващите услуги и се предлагат подобрения.

Ценен инструмент за развитието на алтернативен туризъм е предлагането на общи туристически пакети и организирането на събития. Освен това, се използват и нови технологии като телевизионна продажба по интернет с цел по-добро достигане на продукта до неговия пазар.

Образователните дейности за университети и училища правят новото поколение по-съпричастно към опазването на околната среда. Сред разработените образователните инструменти са: музейни пакети, тетрадки с упражнения за ученици, информационни дигитални и книги за учителите. Предлагания информационен материал включва: специализирани ръководства за всички възрасти, карти и информационни дигитални.

Инструменти за популяризиране, които ще бъдат използвани:

- Уеб сайт на геопарковете и неговото периодично обновяване;

Споразумение за изпълнение на СВОМР № РД-50-144/21.10.2016 г. за прилагане на подмярка 19.2 "Прилагане на операции в рамките на стратегии за Водено от общностите местно развитие" от Програмата за развитие на селските райони за периода 2014 – 2020

- Информационни пунктове – създаване на пунктове с промоционални панели, разположени в главните информационни центрове на всеки геопарк;
- Брошури и плакати – брошурите информират посетителите относно туристическите и образователните програми, както и относно предлаганите геотуристически дейности. Брошурите са основно на английски език, но се публикуват на още четири различни европейски езика;
- Мултимедийна презентация на CD-ROM – съдържа информационен материал за европейските геопаркове, целящ популяризиране на световния имидж на мрежата.

Полша – Долината Карпия

Наричана още Долината на шарана, тя покрива територия, която е исторически център за отглеждане на шарани, известна още от Средновековието. Риболовните езерца са разпръснати на стотици хектари в долините Вистула, Скава и Виепрозовка. Най-голямото риболовно езеро е Пилава, разположено в комплекса Прзереб.

Проектът е иницизиран от трите общини: Затор, Пзецижов и Спутковице. Други три общини се присъединяват към проекта – Брзежница, Поланка и Осиек – с цел да работят по програма за общо развитие. Тези шест общини от долината Южна Вистула и от Капаските възвишения решават заедно да популяризират това прекрасно късче земя. „Долината на шарана” е програма, съдържаща няколко взаимосвързани дейности, целящи изграждането на кохерентна туристическа оферта, базирана на наличните природни ресурси. Концепцията е базирана на няколко вековни традиции в развъждането на шарани. Тези техники не са се е променили и до днес, което се отразява в уникалния вкус на рибешкото месо. Заторският шаран, известен още като „кралски” шаран, е широко търсен и ценен в цяла Полша. Рибата е включена в списъка с местни деликатеси.

Всяка година, през последната седмица на юни, се състои Фестивал на шарана, когато се приготвят рибни деликатеси.

Долината е любимо място на рибарите и отлична туристическа дестинация.

Риболовните езера са хабитат на голямо разнообразие от редки и застрашени птици и растителни видове.

Териториите на Долна Скава и Горна Вистула са предложени за защитени територии по НАТУРА 2000. Тук има и изградени редица велосипедни маршрути и природни атракции.

Споразумение за изпълнение на СВОМР № РД-50-144/21.10.2016 г. за прилагане на подмярка 19.2 "Прилагане на операции в рамките на стратегии за Водено от общностите местно развитие" от Програмата за развитие на селските райони за периода 2014 – 2020

Наблюдение на птици - начинът, по който се управлява риболовната икономика, историческите забележителности и оформените езера са предпоставка за голямото биоразнообразие изразяващо се най-ясно в наличието на редки и застрашени видове птици и растения. Това се обуславя и от наличието на реките Сола, Скава и Вистула и разположените в близост запустели чакълени ровове,

предоставящи отлични възможности за размножаване и хранене. Това привлича целогодишно стотици орнитолози. Сезонът за наблюдение на птици започва от ранна пролет и продължава до късна есен, въпреки че и през зимата могат да се наблюдават редица видове край незамръзналата част от река Вистула.

Най-добрият начин за транспорт в „Долината на шарана“ е с кола или колело. За любителите на колоезденето има изградени над 100 км. велосипедни маршрути.

Финландия – Дивата Тайга

Дивата Тайга се намира в най-източната част на Финландия до границата ѝ с Русия. Тя се намира в най-западната част на евроазиатската тайга. Местността е покрита с иглолистни гори, поляни, формирани по време на ледниковия период, бистри реки и богат животински свят.

В миналото тук са се състояли редица сражения. Икономиката на района се основава на дребен семеен бизнес, като маркетинговата стратегия на дестинацията залага на реклама на местния начин на живот, традициите и природната среда.

Големите природни запаси на региона заедно със защитените територии от Русия са част от „Зеленият пояс на Европа“ (европейска инициатива, целяща изграждането на екологична мрежа и защита на застрашените животински видове). Тези дадености позволяват наблюдаване и снимане на дивия живот. Районът е един от най-добрите за наблюдение на кафява мечка, рис и вълк. Изградени са два центъра за информиране на посетителите в областта на дивия живот. Съществува и възможност за наблюдение на дивия живот през нощта.

Областта позволява голямо разнообразие от дейности, провеждани на открито – от конна езда и риболов до каране на велосипеди и каяк. През есенните дни се предлага бране на гъби и горски плодове. За любителите на силните усещания в Хоса по руската граница има изградено сто-километрово маркирано трасе за велосипедизъм.

На територията има редица исторически забележителности, предимно свързани с минали сражения. Военната история е представена на изложби в Зимния и други музеи с картини, снимки, възстановени окопи и военни укрепления, и издигнати паметници.

Паркът „Духът на Калевала“ е нова атракция, чийто ключови характеристики се основават на местната култура и природните дадености. Паркът е подходящ за организиране на тим билдинг. Паркът предлага няколко атракции:

Споразумение за изпълнение на СВОМР № РД-50-144/21.10.2016 г. за прилагане на подмярка 19.2 "Прилагане на операции в рамките на стратегии за водено от общностите местно развитие" от Програмата за развитие на селските райони за периода 2014 – 2020

- Поход „Тест доколко сте финландец“ – това е вид организиран престой в гората, където се цели да се достигнат максимално условията на живот сред природата. Живее се в дървена колиба, прави се преход през гората и др.
- Игра „Открадни сампо“ – това е тематична игра за деца. Всяко дете получава карта с отбелязани предмети, скрити от Коминочистача, които те трябва да открият.
- „Коледна приказка“ – приключението включва три елемента – среща с Дядо Коледа и Вечер с Дядо Коледа. Посетителите пекаат любимите сладки на Дядо Коледа, търсят Дядо Коледа с помощта на елфите, возят се на шейна с впрегнати елени, опитват истинска коледна вечеря и др. Тази атракция е една от най-предпочитаните, като резервациите за нея се изчерпват още през ранна есен.

Друга атракция, предлагана от местните ресторанти е т.нар. „Ортодоксален бюфет“, който включва набор от традиционни задушени и печени ястия. Кухнята е подбрана съобразно сезона и по този начин се осигурява голямо разнообразие от ястия по всяко време на годината. За туристите са създадени условия, в които те могат да приготвят традиционен карелийски пай.

Ирландия – община Клонакилти

Община Клонакилти се намира в Югоизточна Ирландия, има около 3500 жители и над 4000 леглова база (през 1996 г. е имало едва 400 легла). Тя включва 20 града, 10 туристически маршрута, 2 конни бази, 10 риболовни кътчета, възможности за морски риболов и др.

На територията на областта има редица природни забележителности, сред които са местностите „Седемте глави“ и „Разходките на Клонакилти“. Посетителите могат да наемат колело за цял ден, за активното практикуване на риболов има на разположение езеро, река и морски бряг. В общинската камара се предлага туристически наръчник, съдържащ 50 местни атракции.

Фестивалите на занаятите са редовни събития в общината. Голяма атракция е фермерският пазар, където се продава голямо разнообразие от местни продукти, като риба, хляб, сирене, занаятчийски изделия, произведения на изкуството и др. По тези пазари често могат да се срещнат разказвачи на местни митове и легенди.

Общинската камара на Клонакилти е добър пример за изграждане на мрежа между различни участници, предоставящи туристически продукти. Камарата обединява представители на всички сектори в региона, а не само на имащите пряк туристически интерес. Това позволява на всички членове да представят идеи и проекти, като това разширява предлагането и развитието на туристически продукти. В частност, това са представители на Камарата, които се грижат за интересите на туристическите представители извън границите на общината.

Развитието на местностите „Седемте глави“ и „Разходките на Клонакилти“ са пример за подчертаване на селското, природното и културното наследство като конкурентно предимство.

Споразумение за изпълнение на СВОМР № РД-50-144/21.10.2016 г. за прилагане на подмярка 19.2 "Прилагане на операции в рамките на стратегии за Водено от общностите местно развитие" от Програмата за развитие на селските райони за периода 2014 – 2020

Разработени са и планове за запазване на местното блато, обитавано от голямо разнообразие от живи организми.

Като практика за развитието на устойчив туризъм е създадено село с Модели на влакчета. То е изградено на територия край морето, която поради своята непригодност за масивно строителство е била използвана за сметище. Ежегодно увеличаващият се брой на посетителите е доказателство за предвидливостта на всички участници в неговото конструиране. Като резултат от успеха на селището е стартиран надграждащ проект със заглавие 'Choo Choo Train', който върви от селото с Модели на влакчета към град Клонакилти и прилежащите му територии.

Исторически забелжителности в областта са Центърът Майкъл Колинс/ Arigideen Heritage Park, реконструкцията на древното селище Lios Na gCon, възстановяване на пръстенообразно военно укрепление от 10 век (единственият подобен исторически обект в Ирландия, възстановен на оригиналното си място) и др.

В областта се провеждат редица събития, като Фестивал „След 50-те“ през месец октомври и рали West Cork в средата на март всяка година. Областната управа полага усилия да удължи продължителността туристическия сезон.

Малта - община Надур

Малта е държава, гордееща се с високата степен на интеграция на градски и селски райони. Сред конкуриращите се дестинации, Надур е единствената, която успешно успява да покрие изискванията за качество, устойчивост, управление на историческите дадености и напредък и първа успява да предложи на своите посетители продукти на алтернативния туризъм. Реализираният проект от общината съчетава принципите на икономическа, социална, екологична и културна устойчивост.

Надур се намира на остров Гозо. На тази територия се отглеждат ябълки, праскови, круши, сливи, портокали, лимони и др. Общината има богато културно наследство – няколко кули - Ta' Sori Tower и Ta' Kenuna Tower, фестивал "Mnarja", който се празнува на 29 юни и води началото си от малтийските сезонни ритуали. Общината разполага и с райони, които се отличават със своята рядка красота и живописност.

Стратегията за развитие на туризма в Надур обхваща следните направления:

- Качество на живот;

Споразумение за изпълнение на СВOMP № РД-50-144/21.10.2016 г. за прилагане на подмярка 19.2 "Прилагане на операции в рамките на стратегии за водено от общностите местно развитие" от Програмата за развитие на селските райони за периода 2014 – 2020

- Запазване и развитие на природните богатства;
- Възстановяване на скрит съкровища и културни местности;
- Инициране на по-голямо търсене в областта на туризма;
- Предприемане на международни инициативи за събиране на ноу-хау в областта на европейските политики и рекламиране на острова.

С население от едва 4700 души и голям процент от територията, излизащ от разрешената за развитие зона, Надур успява в развитието си на туристическа дестинация в областта на селския туризъм и вероятно е единствената такава дестинация в Малта. Благодарение на тази успешно реализирана стратегия, Надур получава Отличие за туристическа дестинация на базата на:

- **Потенциал за агро-туристическата дестинация** – Общинският съвет на Надур е катализатор на за развитието на туристическата дестинация. Общината е закупила 7000 цитрусови и маслинови дръвчета, които са били предоставени на местните фермери под формата на субсидия. Тази инициатива не само довежда до съживяване на селскостопанския сектор, но и повишава култивацията в равнините на общината;
- **Комбиниране на туристическото преживяване и местните интереси** – общината е идентифицирала фермери, които са били положително настроени към проекта и ги е насърчила да позволяват на туристите да берат плодове. Тъй като първоначално общината се е изправила пред много скептично настроени и консервативни производители, първоначално е започнала да работи само с най-позитивно настроените, като е залагала на това, че по-консервативните ще променят мнението си, като видят проекта в действие;
- **Културно и природно наследство** – разработени са 6 маршрута за разходка, които съчетават красивата природа със селскостопански дейности като брането на плодове. Общината организира събития, които се превръщат в традиция и впоследствие са включени в туристическият календар на Надур, като например Карнавалът на Надур (има сатирична тематика и се посещава от все повече хора), Фестивалът на виното (тридневна дегустация на вина), Коледният пазар и др. Тези фестивали са едно отлично допълнение към агро-туризма и опосредстват запълването на пазарната ниша за реализиране на местните продукти.
- **Дейности по реставрация на исторически паметници**, което обогатява предлагания исторически продукт и привлича все повече любители на историческия туризъм.
- **Дейности по „разкрояване“** – общината предприема редица дейности по подобряване на местната инфраструктура, оказваща пряко влияние върху потреблението на туристическите продукти.
- **Промоция на дестинацията като място за организиране на срещи и конференции** – в последните години се засилват приходите от конгресен туризъм.
- **Организиране на еднократни събития**, като срещи между кметове, провеждането на обучения за усвояване на средства от Европейските фондове, честване на 50 години от основаването на ЕС и др.

За изминалото време след въвеждането на тези туристически продукти общината е успяла да докаже на практика, че избраните от нея методи са довели до успешни резултати, привлекли са туристи, успели са да интегрират местните общности и да използват стратегически местните

дадености без да ги унищожават безвъзвратно. Като краен ефект от реализирането на този проект е било отчетено покачване в степента на заетост.

Румъния - област Хатег и Национален парк Ретезат

Област Хатег има една от най-красивите природни дадености и е така разнообразна, че често се счита за малко изображение на Трансилвания. За местността са характерни планините, високите пасища, овчите стада, плажовете, дъбовите гори, овощните градини, поляните и малките села. Територията на Хатег е отправна точка към градовете Дачиан и планините Орастией, както и курорта Геоагиу-Бей, известен със своите древни минерални извори. Туристическият потенциал на Хатег се определя от природните, историческите и културните дадености. Живописността на областта се определя от минералните и термалните извори, ловните резервати, както и с разнообразните архитектурни и фолклорни елементи. Със своята надморска височина от 300-400 метра, регионът е един от най-добрите примери за развитие на планинския еко туризъм. На територията е изградена съвременна пътна мрежа, водеща до всички по-големи зимни курорти.

Национален парк Ретезат се намира в близост до градовете Петросани и Дева. Той е единственият национален парк в Румъния, заемащ площ от 140 000 акра. На територията му има над 80 високопланински езера.

Културни забележителности в областта са Рисуваните манастири в Буковина, дървените къщи в Марамуреш и укрепените саксонски села в Трансилвания. В местността и до ден днешен мога да се срещнат фермери, оращи на ръка, овчари с овчи ямурлуци и занаятчии.

На територията на Хатег е разположен архитектурният паметник Colonia Ulpia Traiana Augusta Dacica Sarmizegetusa, изграден през 106-271 г. пр.н.е. от римски заселници. Това е най-значимият религиозен и културен метрополис в провинция Дачия. От него могат да се видят амфитеатъра и останки от останалите постройки. Други архитектурни забележителности в областта са:

- Замъкът в Сантамария Орлеа изграден в бароков стил през 1782 г. и реконструиран през 19 век;
- Крепостта в Налатвад;
- Църквата Сантамария Орлеа, изградена в готически стил през 13 век;
- Манастирът Прислоп.

За туристите се предлагат следните атракции:

- **Планински** - туристически преходи, велосипедизъм, конна езда, зимни дейности (планински преходи със ски), водни спортове (кану, рафтинг, плаване със сал), наблюдаване на птици (над 320 различни видове птици), наблюдаване на диви животни, разглеждане на пещери; за любителите на скалното катерене има маршрути

Споразумение за изпълнение на СВOMP № РД-50-144/21.10.2016 г. за прилагане на подмярка 19.2 "Прилагане на операции в рамките на стратегии за Водено от общностите местно развитие" от Програмата за развитие на селските райони за периода 2014 – 2020

от всякаква степен на трудност. Организиран се летни лагери за деца и други младежки инициативи.

- **Културни** – опит в занаятчийски дейности, разглеждане на средновековни селища.

За популяризиране на дестинацията е изграден интернет портал, съдържащ информация както за местността и всички предлагани възможности за туризъм, така и съдържащ контакти на местните фирми, предлагащи туристически услуги. Удобството за потенциалните потребители е, че след всяка атракция е приложена контактна информация на организациите, които я предлагат.

На територията на Геопарк Хатег се развива и модерен туризъм, в който са заложили инфраструктурни мерки (изграждане на агро-туристически пансиони, пътища и информационни пунктове) и предлагането на нови туристически атракции. Сред новите атракции, най-съществена е създаването на открит музей на динозаврите, обитавали местността Хатег, който включва техни репродукции в реални размери.

Ферма за щрауси, гр. Долна Баня

Във фермата се отглеждат „черни африкански щрауси“, наречени така, заради оперението на мъжките индивиди. Фермата разполага с ресторантче, в което могат да се консумират щраусови

омлети и несравнимия щраусов стек-пържола. Посетителите могат да закупят разнообразни сувенири и дрехи, произведени от щраусови яйца и пера. Много често посетителите на фермата биват възнаградени с атрактивен „танц на любовта“, изпълняван от мъжките щрауси, които много обичат да са в компанията на гостите на „Щраусово забавление“. За специален щраусов обяд или вечеря един ден предварителна заявка.

Източник на информация: <http://www.ostrichfun.com/>

Конна база „Нова Звезда“

Конна база Нова Звезда се намира в полите на Витоша. Базата разполага с 10 до 15 коня за езда. Може да поемем групи, които искат да яздят заедно: начинаещи до 8 човека, напреднали до 10 човека. Предлага се езда сред природата, антистресови и разтоварващи разходки за удоволствие и отмора, езда на манеж, обучение. Екстремни преходи. Нощна езда. Няколкодневни преходи.

Други възможности: каране на ATV, возене на двуколка, УАЗ, разходка из планината, организиране на обяд, вечеря, /по предварителна заявка/, на открито в компанията на екзотични животни, може и оркестър. Конната база има зоокът, където могат да се видят пауни, фазани, гълъби, кокошки, яребици, кеклици, водоплаващи, елени, и др.

Споразумение за изпълнение на СВОМР № РД-50-144/21.10.2016 г. за прилагане на подмярка 19.2 "Прилагане на операции в рамките на стратегии за водено от общностите местно развитие" от Програмата за развитие на селските райони за периода 2014 – 2020

Източник на информация: <http://www.ezdabg.com/>

Йовчевата къща

„Йовчевата къща“ е комплекс за селски, етно- и еко- туризъм, състоящ се от три автентични реставрирани балканджийски къщи на повече от 200 години, разположени в китната махала на град Елена – Килъжевци, сгушена в полите на Еленския дял на Стара планина, обградена от три страни от весело ромолящата река Килъжка, носеща чувството за спокойствие, свежест и прохлада. Към комплекса функционират още етно-ресторант „Старият дъб“, база за конен туризъм, органична градина и биоферма.

Комплексът е разположен само на 3 километра от центъра на възрожденския град Елена и е обграден от вековни гори, поляни пълни с билки, гъби и горски плодове и реки с водопади и водоскоци. Само на 14 км. е село Мийковци, където има ски писта за начинаещи скиори, а на 34 км. – връх Чумерна, туристическа хижа и ски писта с влек за напреднали скиори. Самият град Елена е привлекателна и атрактивна туристическа дестинация със своите музеи, културни и архитектурни паметници.

Йовчевата къща, къща Баба Дана и Докторската къща разполагат общо с 30 места за настаняване, разпределени в 10 уютни спални, 1 студио и 2 апартамента, обзаведени в стила на възрожденския бит. Във всяка от къщите има просторен сайвант (чардак или открита тераса), механа само за гостите на къщата, оборудвана кухня, сателитна телевизия и безжичен интернет, както и реставрирана старинна система за отопление: т.нар. „джамал“ (кахлена печка) или „баджа“ (открито огнище). Специално за комфорта на туристите е изградено и локално отопление, така че няма опасност да мръзнете дори и в най-студените зимни дни, а пламъците на огнището внасят допълнителен уют, топлина и романтично настроение. В основната къща има механа за 30 човека и лятна кухня с барбекю и пещ. В Комплекса се предлагат и допълнителни услуги: приготвяне на храна по поръчка или с продукти на гостите, пране, гладене, румсървиз, възможност за настаняване с домашни любимци и собствени коне.

Стопаните са гостоприемни, но и достатъчно дискретни за да не се натрапват на гостите, предпочитайщи уединение, а тези които обичат по-бурното веселие, механата в битов стил е отворила широко врати и ги примамва с апетитни вкусотийки – еленски бут, селски гювеч, домашна пита, вкусоти на пещ, салати от пресни току що набрани от градината зеленчуци, а освен огъня в огнището ще ви сгреят и домашното ни вино и ракия, приготвени по уникални за района рецепти. Заради кристално чистия въздух и тишината на дъбравата, дори след тежка вечер, тук ще се събудите рано и напълно отпочинали. Но дори да обичате да си поспивате до късничко ще ви поглежат с вкусни мекици, бухти или баница, овче и козе мляко и сирене, домашно сладко и чист планински мед.

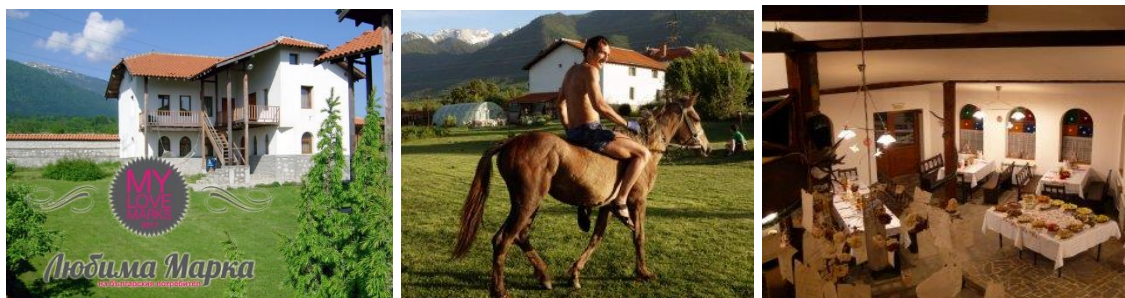
Източник на информация: <http://yovchevatakashta.com/nastaniavane/>

Биохотел Моравско село

Комплекс 'Моравско село' е създаден през 2007 година, когато био и еко не са масово използвани думи, а да си произвеждаш храната сам се счита за доста самотно занимание. На площ от 14 декара, на 1100 метра надморска височина, тук е създаден един от първите комплекси за гости, с насоченост към биологичното производство, устойчивото земеделие и природосъобразния начин на живот. От тогава до днес ние не спираме да полагаме усилия да се развиваме, да облагородяваме пространството около нас, без да му вредим и без да променяме неговата същност.

БИО Хотелът е красив комплекс от четири къщи за гости, отделна механа, стопанство, градина и мини футболно игрище. Внушителната гледка на Пирин и Рила изпълва сърцето със спокойствие. Изберете най-подходящото настаняване за Вас!

Фермата, освен, че отглежда животни, раполага и с рибарник.

Споразумение за изпълнение на СВОМР № РД-50-144/21.10.2016 г. за прилагане на подмярка 19.2 "Прилагане на операции в рамките на стратегии за Водено от общностите местно развитие" от Програмата за развитие на селските райони за периода 2014 – 2020

Източник на информация: <https://www.biohotel-bg.com/bg/>

Екоселище Азарейя

Азарейя се състои от шест дървени къщички за гости. Съвместно с екипа от архитекти създадохме нов тип екологични сгради, в които съчетахме най-новите и съвременни строителни материали с научно доказани теории за екологосъобразен начин на живот и работа. Това са коренно нов тип концептуални сгради, които по своята форма, конструкция, използвани материали и ефективност нямат аналог в България и Европа. Еко селище Азарейя е разположена в сърцето на Троянския балкан в с. Горно Трапе, на 6 км. от гр. Троян, в близост до Чифлика и Шипково, места с лечебни минерални извори. Къщите са във форма на конусна пирамида, разположени в кръг, на два етажа. Всички са ориентирани на юг и гледат към красивото планинско било. Общата разгъната площ на една къщичка е 60 кв. метра и включва изцяло оборудвана кухня и баня.

Просторната градина е по специален ландшафтен проект за озеленяване с помощта на който пространството е оформено като цветна мандала. На централната площадка е разположена контурна дървена пирамида, която се използва за лечение и медитация.

В градината място за рефлексотерапия и закътано барбекю. При проектирането сме използвали нашите познания по фън шуй, като сме се допитвали и до ценните съвети на специалисти в областта, за да оформим една изключително хармонична среда в която форми, пропорции, цветове и елементи да въздействат на човека да се чувства жизнен, енергичен, с активиран творчески потенциал и позитивна нагласа към света. От опита, който имаме в изграждането на такъв тип екологични къщи и изследванията, които сме провели, можем смело да заявим, че те оказват благотворно въздействие върху хората, които ги обитават в няколко направления:

- Изчезва главоболието и умората.
- Възстановяване правилния енергообмен и укрепване имунната система на организма.
- Нормализира кръвното налягане.
- Възстановява нормалното функциониране на нервната система.
- Нормализира нивото на кръвната захар.
- Увеличава енергийния статус на човека.

Източник: <https://azareiya.com/bg/azareiya.html>

"Къщата с бамбука", Бачково

Нашата ферма се намира между Асеновград и Бачково, в местността Луковица. Отглеждаме лозе, овощни дървета и зеленчуци. Бамбукът и гинко билобата са символите на нашата къща. Отглеждаме ги от 15 години.

Стаи за гости в "Къщата с бамбука"

От няколко години приемаме в нашия дом гости, които искат да пренощуват или почиват за ден, два или повече сред цветя, зеленина и ромона на река Чая. Така се сдобихме с много нови

Споразумение за изпълнение на СВОМР № РД-50-144/21.10.2016 г. за прилагане на подмярка 19.2 "Прилагане на операции в рамките на стратегии за Водено от общностите местно развитие" от Програмата за развитие на селските райони за периода 2014 – 2020

приятели от София, Варна, Пловдив, Видин, Търговище, Добрич... също гости и от далечна Япония, Полша, Германия, Турция. Имаме страхотни приятели от Монпелие – Франция, които са ни гостували вече 3 пъти, една американска студентка Барбара, която написа и защити десертация в Университета в Кентъки за живота на хората в Родопите. Всичко това много ни радва!

Източник: <http://house-bambuka.blogspot.com/>

„Дивата ферма в село Маджарово“

Дивата ферма в село Маджарово, Източни Родопи, е създадена и развита чрез прилагането на съвременна концепция за приключенски туризъм и нестандартен начин на почивка. Дивата ферма предлага на своите гости богато меню от приключения:

- Каубойски умения по хвърляне на ласо по диви говеда- малки, големи или още по-големи според куража на всеки;
- Златният ключ към тайната на дълголетието в Родопите – възможност за разглеждане на старинните технологии за производство на екопродукти (биене на масло в бурило, квасене на кисело мляко...) и не на последно място възможност да се опита домашното сирене, кашкавал, мляко, масло, суджук, пастърма и мед;
- Селски работи на полето – косене, събиране на сено, съдене, плевене и копаене в градината, събиране на билки и гъби;
- Конна езда за новаци и манааци;
- Разходка с каруца и селски пикник край река Арда;
- Конен поход в планината; ☑ Приключение в гората за ориентирание по рояк и търсене на меден кошер, при късмет – опитване на мед и ...опитомяване на диви пчели;

Медено угощение в семейния пчелин с екологично чист домашен мед, медени сладкиши и истински билков чай – букет от Източни Родопи; Оригинално родопско чеверме ...с мед;

- Плетене на малък тръвен кошер ...с бурканче мед на изпроводяк – сувенир за меден спомен;
- Приключение в гората за ориентирание по рояк и търсене на меден кошер, при късмет – опитване на мед и ...опитомяване на диви пчели;
- Медено угощение в семейния пчелин с екологично чист домашен мед, медени сладкиши и истински билков чай – букет от Източни Родопи;

Споразумение за изпълнение на СВОМР № РД-50-144/21.10.2016 г. за прилагане на подмярка 19.2 "Прилагане на операции в рамките на стратегии за водено от общностите местно развитие" от Програмата за развитие на селските райони за периода 2014 – 2020

- Оригинално родопско чеверме ...с мед;
- Плетене на малък тръвен кошер ...с бурканче мед на изпроводяк – сувенир за меден спомен.

Интернет страница: <http://bedandbirding-rhodopes.bg/index.html>

Глинени еко къщи Омая, село Гайтаниново

Ваканционното селище Омая се намира на няколко километра от границата с Гърция сред приказната природа между селата Нова Ловча и Гайтаниново. Село Гайтаниново се намира в планински район, на границата с Гърция. Нетрадиционното ваканционно селище Омая се е разпростира на територия от 500 дка, има 2 езера, басейн и 7 къщи. Къщите са сътворени от камък, глина и дърво. Със своето вътрешното обзавеждане, те предлагат всички удобства на съвременето, граничещи с лукса. Всяка къща разполага с телевизор, камина, ел. радиатори, мини бар, самостоятелна баня. Екоселище Омая разполага с ресторант, съобразен с капацитета на комплекса. А планината наоколо предлага горски маршрути дори и с планински велосипед, дава шанс на градския човек да опознае билките, да си набере гъби и да му бъдат приготвени още същия ден.

XI. Използвани източници

1. Общински план за развитие на община Чепеларе за периода 2014-2020 г.
2. Общински план за развитие на община Лъки за периода 2014-2020 г.
3. Общински план за развитие на община Баните за периода 2014-2020 г.
4. Стратегически план за развитие на културния туризъм в България, 2009 г. (обобщен анализ)
5. Стратегия за водено от общностите местно развитие на МИГ Преспа – общини Баните, Лъки и Чепеларе за периода 2014 – 2020 г.
6. Сайт на БААТ <http://www.baatbg.org/>
7. Сайт <http://www.ruraltourismbg.info/>
8. Национален туристически регистър <http://ntr.tourism.government.bg/>

XII. Приложения

Приложение №1 Анкетна карта

Приложение №2 Места за настаняване на територията на МИГ Преспа

Приложение №3 Заведения за хранене и развлечения на територията на МИГ Преспа